

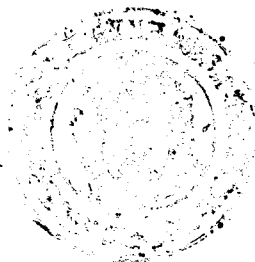
SZÉKELY ISPÁNÓK

ÉS ALISPÁNOK

A MOHÁCSI VÉSZIG.

IRTA

GRÓF LÁZÁR MIKLÓS.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1881.

A székely ispánok azon lajstrománál, melyet Kállay Ferencz, Huszti András kéziratából, Haner Jeremiás, Benkő József, Katona István munkáiból és saját jegyzeteiből szerkesztett¹⁾, teljesebbet és pontosabbat igyekeztem készíteni s egyszersmind a székely ispánok életrajzára vonatkozó ismeretes adatokat eddig ismeretlen adatokkal pótolva közleni. E célra fölhasználtam a rendelkezésemre állott eredeti okleveleket, a különféle diplomatariumokat, valamint Szabó Károly velem közlött sajátkezű oklevélmásolatait. Bár munkám eredménye nem lehet teljesen kielégítő, még is az általam közlött eddig ismeretlen adatokat sikerrel használhatja a történetbuvár, ki Erdély s különösen a székely föld régi történelmével foglalkozik.

A székely ispánok sora a legrégibb időtől a mohácsi vészig következő :

I. Bogomér. (1235. előtt)²⁾.

Bogomér, Szoboszló fia, mint székelyek ispánja szerepelt IV. Béla bolgárországi hadjáratában ennek 1235-ben kelt oklevele szerint. (*Székely Oklevéltár I. k. 7. l.*)

¹⁾ Kállay Ferencz. *Historiai értekezés a nemes székely nemzet eredetéről*. N. Enyed. 1829. 204—217. l.

²⁾ Kállay e. h. 304. l. első székely ispánul említi 1220 körül Zótánt a kolozsvári 1762-diki Titulare Calendarium után, másodikül 1224 körül, *Frideálszky, Mineralogia M. Principatus Transylvaniae 127. lapjára* hivatkozva, az Andrássy családból való Simon comest. Ezeket minthogy rólok hiteles oklevelek nem szólnak, mellőzendőknek tartom

A Ludán nemzetség tagjai közt akadunk Bogomér és Szoboszló nevűekre. (Lásd: *Hazai Okmánytár III. köt. 38. l.* és Botka Tivadar »Családtani bonyodalmak és adalékok« cz. értekezését, *Századok 1876. IX. füz.*). Lehet, hogy Bogomér ezen nemzetség ivadéka.

II. Majos. 1291.

Moyus, mint Comes Siculorum nostrorum, van említve III. András 1291. mart. 12. kelt kiváltságlevelében (*Székelváltár I. köt. 28. l.*)

Magister Moys, filius Albertij, mint országnagy (Regni Baro) jön elő egy 1296-diki oklevélben (*Árpádkori új Okmánytár XII. köt. 585. l.*) Valószínű, hogy ezen Moys volt a királyné tárnokmestere 1299-ben.

III. Fogas Péter. 1294—1300.

Fogas Péter mester, István fia, a Bő nemzetségből, egy 1294. december havában kelt oklevél szerint székelváltár ispán. »Discretus uir Magister Mychael Prepositus Ecclesie Sancti Michaelis de Partibus Transiluanis, et Magister Petrus Comes Siculorum, filij videlicet Comitiss Stephani filij Ders de genere Bew« (*Árpádkori Új Okmánytár XII. köt. 557. l.*)

Viseli e hivatalt 1299-ben is. »Presentibus. . . Magistro Petro dicto Fogos Comite Syculorum fratre Venerabilis Patris P. Dei gracia Episcopi Transylvanie.« III. András 1299-diki oklevélben. (*Székelváltár I. köt. 29. l.*)

Péter erdélyi püspök, ki mint rokon (frater) az 1294-diki oklevélben is előfordul, úgy látszik, unokatestvére volt a székelváltár ispánnak.

Mint székelváltár ispánt találjuk III. Andrásnak 1300. oct. 28-dikán kelt levelében is. (*Árpádkori Új Okmánytár XII. köt. 657. l.*)

IV. Losonczi István. 1315.

Losonczi István, Dénes fia, Dénes nádor unokája.

Mint székelváltár ispán van említve I. Károly királynak 1315. jun. 27. kelt levelében, melylyel neki és testvérének Tamásnak ősi örökségüket a Belső-Szolnok vármegyei Lápos földjét viszszaadja. »Magister Thomas et Stephanus Comes Siculorum nostrorum, filij Dionisij« mond ez oklevél, mely eredetiben meg van a Losonczi báró Bánfi-család kolozsvári levéltárában. (Kiadva *Fejér, Cod. Dipl. VIII. I. 556. l.*)

Később szörényi bánságot viselt. »Stephanus filius Dionisij Banus de Zeurino« egy 1342. dec. 19. kelt oklevélben (*Katona,*

Hist. Crit. IX. köt. 299. l.) Pesty Frigyes, A Szörényi Bánság cz. munkájában 1342. után is 1350-ig fölhozza mint szörényi bánt. Fia Bánfi (filius bani) névvel jó elő oklevelekben.

Magyarországon Nógrád és Szabolcs vármegyékben birt (a Zichy-Codex II. kötetében közlött, Gós-Tuzsért illető oklevelek szerint), Erdélyben Kolos, Torda és Belső-Szolnok vármegyében voltak terjedelmes birtokai. Fiának Dénesnek Nógrádban a divényi várban is része volt.

V. Losonczy Tamás. 1319.

Losonczy Tamás, Dénes fia, Losonczy István testvére.

Mint székely ispánt a gyula-fejérvári káptalan 1319. mart. 8-dikán kelt oklevele így említi: »Nobilis vir magister *Thomas, filius condam Dionisij Palatini, Comes Siculorum*« (*Fejér VIII. II. 237. és Sz. Okltár. I. 36. l.*) Ez oklevél azonban tévedve mondja a nádor fiának, vagy ha nem, úgy atyja is nádorságot viselt 1292. után valamelyik évben.

Tamás annak a Dénesnek fia, ki a Losonczot illető 1280-diki, a Bonyhát illető 1291-diki és a Lápост illető 1291. és 1292-diki oklevelekben nem mint nádor, hanem mint az elhalt Dénes nádor fia jó elő (*Hazai Okmtár. VI. k. 257., 362., 376., 380. és 381. l.*), és így a nádorságot viselt Dénes unokája.

Székely ispánságára több adatot nem ismerünk.

Alkalmasint ő az a »Magister Thomas filius Dionisij«, ki mint az erdélyi nemesség követe a tizedügyben egyezkedett András erdélyi püspökkel (*Gr. Kemény József, Diplom. Transilvanicum.*)

Erdélyi birtokai között úgy látszik Szász-Régen volt lakása.

Fiai Tamás és István, a Gós-Tuzsért tárgyazó oklevelek szerint (Lásd: *Zichy-codex II. köt. 456. sz.*), és a Bánfiak családfája szerint Dénes is.

VI. Simon. 1321. 1322.

Simon, Mihály solymosi várnagy fia, vélekedésem szerint azon nemzetség ivadéka, melyből a Vingárti Geréb család ered.

Mint székelyek ispánja s egyszersmind beszterczei ispán egy 1321-diki oklevélben van említve, melynek eredetije Szikszai Lajos ügyvédnél van Zilahon.

Székely ispánnak mutatja őt Tamás erdélyi vajdának 1322. apr. 20-dikán kelt levele, melyben »Magister Symon Comes Syculorum, frater noster« czímen van említve. (1329-diki hiteles átirata megvan báró Apor Lázár, jelenleg b. Apor Károly gyűjteményében, s erről vett másolata *gr. Kemény József Diplomatarium Transilvanicumában Appendix. I. köt.*)

A Simonra, atyjára és rokonaira vonatkozó oklevelek következők:

1319. apr. 13. kelt levelében Simon magát Krassóvármegye főispánjának »Comes de Kraso« írja. (*Anjoukori Okmtár. I. köt. 512. l.*) — Ez oklevél az erdélyi káptalan 1320-diki átíratában, mely »Simon filius Michaelis Comes de Medyes« kérésére állíttatott ki, megvan az *Orsz. ltár kincstári osztályában*.

1319. május 13-dikán I. Károly király a Trencsini Csák Máté elleni háborúban tanúsított hűségéért visszaad neki 23 erdélyi helységet, »sicut dixit, sibi Jure hereditario attinentes.« Ez oklevélben somlai és krassói főispánnak van czímezve: »magister Simon filius Mychaelis Comes de Somlou et de Karasou, dilectus et fidelis noster.« (*U. ott 516. l.*)

1319-re olvasható egy oklevél kivonata »Caroli Regis consensuales ad contractum inter Petrum ¹⁾ et Simonem, filios quondam Michaelis Castellani de Solumus, necnon Thomam filium Farkasij proximum eorum ab una, parte vero ab alia Nicolaum et Johannem filios Conradi de Tolmach parte ab altera initum« stb. (*Fejér XI. 486. l.*)

1321. nov. 22-dikén kel Károly király adomány-levele a mezősegi Ölyves helységről ugyanezen Péter részére, melyben említve van testvére »Symon filius Michaelis dilectus et fidelis noster« a nélkül, hogy nevéhez czim volna kapcsolva. (Eredetije a budai kamara levéltárában; közölte gr. Kemény József, *Notitia Capituli Albensis I. köt. 85—88. l. és Fejér VIII. VI. 55. l.*)

Ez oklevelekből kitetszik, hogy Simon 1319-ben krassói és somlai főispán, 1320-ban medgyesi, 1321 és 1322-ben pedig székelly ispán.

Székelly ispánsága ugyanez évben szünhetett meg, mert Tamás vajda 1322-ben a tordai országgyűlésen kelt levelében, melyben Rudalt Gegös mesternek és testvérének ítéli, magát székelly ispánnak is írja. (*Fejér VIII. II. 395. l.*)

VII. Széchenyi Tamás. 1322. (aprilis után).

Tamás, Farkas fia, a főtebbi Simon rokona.

1321-ben a királyné tárnokmestere, Szerem, Bács és Aradvármegye főispánja (*Anjoukori Okmtár I. k. 640. l.*)

Ez évben, alkalmasint juliusban, lett erdélyi vajdává; 1321. jul. 25. kelt oklevélben már mint vajda és szolnoki főispán jó elő

Chach. ¹⁾ Cseh Péter, a Vingárti Geréb-család őse. Ezt iktatta be az erdélyi káptalan 1318-ban Solymos föld (terra Solumus, a kolos-vármegyei Oláh-Solymos) birtokába. (*Anjoukori Okmánytár I. köt. 481. l.*)

(*Kemény, Notitia Capit. Albensis I. köt. 87. l.*), és így valószínű, hogy Dózsa helyére lépett.

Az ő idejében még egy másik Tamás, Péter fia, szerepelt mint erdélyi vajda (*Jakab Elek, Kolozsvár tört. I. köt. Oktár 52. l.*) Tamás vajda 1325. sept. 7. kelt levelében említi ezen másik Tamás vajda fiát, Mihályt, Michaelum filium Thome Woyuode, (*Gr. Kemény, Diplomatar. Trans. Appendix I. köt.*)

Tamás vajda egyetlen egy oklevélben, melyet 1322. a tor-dai országgyűlésen adott ki, magát egyszersmind székely ispán-nak is írja (*Fejér VIII. II. 395. l.*), de melyik a két Tamás közül? Történetiróink Tamást, Farkas fiát, tartják akkori szé-kely ispánnak, kit Szécsényi Tamásnak neveznek.

Ily czímmel őt 1323-diki oklevelekben nem látjuk; 1324-ben erdélyi vajda, szolnoki és szebeni ispán. (*Székely Okt. I. köt. 38. és 40. l.*)

Erdély e nevezetes vajdája és nagybirtokosa 1340—1342. egyszersmind tárnokmester is; 1343. mart. 1-én kelt levél sze-rint már nem vajda, hanem tárnokmester s egyszersmind szepesi és bihari főispán. Ez év második felében mint tárnokmester többé nem szerepel. Ezután Keve és Krassó főispánja; így talál-juk 1347—1349-beli oklevelekben is. 1349. nov. 13. kelt oklevél szerint országbíró és kevei főispán; 1350. és 1354-diki okleve-lekben országbíró és turóczi főispán.

Meghalt 1354-ben.

VIII. L a c z k. 1329—1343.

Laczk vagy László, Dénes fia, a Hermann nemzetségből.

Mint székely ispán 1329. apr. 10-dikén kelt oklevélben jó elő legelőször »Magister Lachk Comes Siculorum« (*Gr. Kemény Dipl. Trans. Appendix I. köt.*)

1334. jan. 13. kelt levelében magát egyszersmind beszterczei ispánnak írja »Nos Magister Ladislaus Comes Siculorum et de Besztercie« (*Sz. Okt. I. k. 45. l.*) Így találjuk I. Károly 1334. és 1337-diki leveleiben is. (*U. ott 46. 47. l.*)

1339. sept. 15. székelyek ispánja, csanádi, beszterczei és medgyesi ispán »Ladislaus filius Dionisij de genere Herman, Comes trium generum Siculorum, Chanadiensis, Bistriciensis et de Megyes« (*U. ott 48. l.*) 1341. jan. 8-dikán János és Jakab, Miklós fiai, jönnek elő mint brassai és beszterczei ispánok. (*Gr. Kemény Dipl. Trans. I. köt.*)

1343. maj. 3-án kelt oklevélben »Judex Siculorum« czim-mel találjuk (*Fejér IX. VI. II. l.*): minthogy azonban ez év martius havában fiát Andrást látjuk, mint székely ispánt, az

öreg Laczk ez időben alkalmasint csak czimzetes székely ispán volt.

Fiai: István, András, Miklós, Pál, Laczk, Mihály és Imre.

IX. Laczk András. 1342—1351.

Laczk András, a főntebbi Laczk székely ispán fia.

Gyanítom, hogy már 1342-ben föl volt ruházva a székely ispánsággal.

1343. mart. 12-én kelt levelében így czimezi magát »Nos Andreas Laczk de Mendvan heres perpetuus, Judex Curie Comeshque Siculorum et Vaiuoda Transylvanus« (*Sz. Oklt. I. köt. 49. l.*)¹⁾.

1344. oct. 18-dikán vajdai czím nélkül így írja magát: »Nos Magister Andreas Comes trium generum Siculorum, de Brassow et de Bistricia« (*U. ott I. köt. 51. l.*)

Történetíróink, midőn ezutáni működéséről szólanak, őt mindig erdélyi vajdának írják; így Bonfini is, ki szerint »vir bello strenuus, qui provinciam Imperio tenebat, quem vajvodam dicunt.«

1349. május 15-én kelt levelében magát erdélyi vajdának írja »Nos Andreas Vayuoda Transiluanus et Comes de Zolnok,« (*Gr. Zichy-család Okmánytára II. köt. 367. l.*). De kérdés, vajon ezen a XVI. század második feléből való egyszerű s több helyen hibás másolat után közlött oklevél évszáma nem hibás-e? 1349. dec. 7. kelt oklevelében ő nem írja magát vajdának, hanem így: »Nos magister Andreas Comes Siculorum, Brassouiensis, Zathmariensis et Marmarusiensis«, hasonlóan 1349. dec. 13. kelt levelében. (*Sz. Oklevéltár I. köt. 57. 58. l.*); sőt egy 1350. oct. 24. kelt levél is csak székely ispánnak említi »magister Andreas filius Lack Comes Siculorum« (*U. ott 60. l.*)

1350. április első felében Lajos királyt Olaszországba kísérte, hol a király Nápoly kormányzóságát ruházta rá; mint ilyen szerepelt 1351-ben is. Bonfini ekkor is mint vajdát említi. »Andream vajvodam (ut aiunt), Ladislai filium, summa potestate magistrum equitum regnique praefectum declaravit.« Nápolyból 1352-ben jött haza.

A székely ispánságot távol léte alatt is viselte, s talán csak visszajötte után tette le. Miklós nádornak 1351. aug. 4-dikén kelt levelében őt székely ispánnak és szatmári főispánnak látjuk, »tempore Magistri Andree filij Lachk Comitis Siculorum, mo-

¹⁾ Ezen oklevél nem eredetiben, hanem a hét szász szék közönsége által 1432-ben eszközölt átiratban van meg a szász nemzet levéltárában. Ezen átirat hitelességét azonban méltán kétségbe lehet vonni.

dernique Comitatus ipsius Comitatus Zathmariensis.« (Eredetije gr. Kemény József gyűjteményében az *erd. Múzeum kéziratárchívában*.)

1353-ban Bihar mellett a nyíri táborból, nap nélkül, kelt parancsában mint erdélyi vajda magát egykori székely ispánnak írja »Nos Magister Andreas Wayuoda Transsiluanus et comes de Zonuk, pridem Siculorum« (*Sz. Oklt. I. köt. 62. l.*)

Ezután nem sokára macsói bán lett. Ostfi Domokos, ki Pesty Frigyes szerint 1353. martius 28. még macsói bán, egy azon évi jun. 7-dikén kelt levélben, mint egykori macsói bán van említve (*Gr. Zichy-család Okmánytára II. köt. 531. l.*) I. Lajos király 1353. máj. 29-dikén kelt levele záradékában már Laczk András van mint macsói bán fölhozva (*Fejér IX. VI. 62. l.*), valamint ugyanazon évi sept. 26-dikán és dec. 9-dikén kelt oklevelek záradékaiban is (*Fejér IX. II. 483. és 62. l.*)¹⁾. Macsói bán és baranyai főispán egy 1354. mart. 24-dikén kelt levél szerint (*Gr. Zichy család Okm. tára II. k. 556. l.*), valamint ezen évi sept. 20. kelt levélben is (*Katona, Hist. Crit. X. 97. l.*)

1355-ben a királyné tárnokmestere s egyszersmind Soprony és Vas vármegye főispánja. Így írja magát 1355. oct. 5-dikén kelt levelében (*Fejér IX. II. 459. l.*), egy azon évi dec. 20-dikán kelt levél szerint pedig »Andreas condam Banus de Machow, nunc vero Comes Castriferrei et Supruniensis« (Pesti Frigyes: A macsói bánok. *Századok. 1875. 379. l.*) Ugyanezen hivatalokat viseli 1356. jan. 12-dikén is. (*Hazai Okmánytár I. köt. 215. l.*)

Néhány héttel ezután átveszi Erdély kormányát s mint vajda működik 1356—1359-ig. 1359. sept. 26-dikán még életben van s mint vajda szerepel (*Katona Hist. Crit. X. köt. 258. l.*), de nem sokára ez után még ez évben elhalt.

X. Miklós. 1351.

Miklós, Bereczk fia.

Kállay, István erdélyi vezérnek Budán 1351. oct. 18. kelt parancsára hivatkozva, őt székely ispánnak mondja: azonban ez oklevélben (Lásd: *Sz. Okltár. I. köt. 60. l.*) nem mint Comes Siculorum, hanem mint Comes de Braschau fordul elő. Minthogy a brassai ispánságot ez időben rendesen a székely ispán bírta, azért tartják őt székely ispánnak is. De vajon nem ideiglenes ispán volt-e, vajon nem mint Laczk András helyettese szerepelt-e?

¹⁾ Mind két oklevél hibás évszámmal van közölve Fejérnél, az első 1356 ; , a második 1351-re.

XI. Lőkös. 1353—1355.

Lőkös mint székely és brassai ispán két oklevélben fordul elő; az egyik kelt 1353-ban nap nélkül, a másik 1355. július 9-dikén. (*Székely Okltár I. köt. 62. 63. l.*)

XII. Gilétfi János. 1358.

Gilétfi János, Gilétfi Miklós nádor fia.

1355-ben mint Nógrádvármegye főispánját látjuk.

I. Lajos királynak 1358. május 5. kelt levelében, mint székelyek ispánja van említve »Joannes, filius quondam . . . Palatini, Comes Siculorum de Vrsan« (*Fejér IX. II. 667. 668. l.*). Itt azonban az utolsó szó, úgy látszik, elferdítve írt neve Magyarország valamelyik vármegyéjének, melynek Gilétfi János egyszersmind főispánja volt.

A székely ispánságot addig viselhette, míg tárnokmesterré tétetett, a mi 1360. június előtt történt.

XIII. Simontornyai Laczk Dénes. 1360.

Laczk Dénes, Laczk István fia.

A nápolyi háborúban nagy dicsőséget aratott, Sommánál ő volt a nap hőse.

Egy 1359. dec. 21-dikén kelt oklevél szerint már erdélyi vajda. (*Századok. 1875. 376. l.*) Vajdai czímmel áll 1360. febr. 18. és 24. kelt oklevelekben (*Székely Okltár I. 67. l. és Fejér IX. III. 146. l.*), de egy 1360. nov. 28. kelt oklevél szerint (*U. ott 158. l.*) egyszersmind székelyek ispánja és országbíró is.

Melyik hóban vette át az ispánságot, nem tudjuk, de ezen hivatalt rövid ideig viselte. Az ezután kelt oklevelekben csak mint vajda és szolnoki főispán jó elő.

1366. jun. 21. kelt oklevél szerint egyszersmind viddini főparancsnok és temesi ispán (*Fejér IX. III. 559. l.*); ugyan-ezen évi július 17-én kelt oklevélben csak erd. vajda czímmel fordul elő. (*U. ott 573. l.*)

XIV. Laczk Miklós, 1361—1367.

Laczk Miklós, Laczk István fia.

Mikor lett székely ispánná, nem bizonyos, lehet hogy 1360. december végén; az is lehet, hogy december előtt volt kinevezve, s míg e tisztséget átvehette, addig testvére Dénes szerepelt.

Székely ispán czímmel találjuk 1363. oct. 17. kelt levélben (*Hazai Okmánytár I. köt. 246. l.*); így mutatja őt egy 1364-diki levél is (*U. ott V. köt. 140. l.*)

1366. jun. 20. egyszersmind szathmári, máramarosi és ugo-csai főispán (*Katona X. köt. 366. l.*)

Székely ispánból testvére Dénes helyébe erdélyi vajda lett.

Hogy Dénes után ezen Laczk Miklós lett erd. vajda, kit hibásan tart *Budai Ferencz Polg. Lex. I. 566. l.* a Drágfi család ősenek, bizonyítja egy általa mint vajda által kiadott oklevél, melyben e szavak olvashatók: »literas Magnifici Domini Dyonisi Woyvode Tr. fratris nostri carissimi.« Mint vajdát mutatja őt egy 1367. mart. 25-dikén kelt oklevél (*Fejér IX. IV. 57. l.*), valamint egy 1368. sept. 8. kelt levél (*Katona X. köt. 429. l.*) E szerint helyesebb azok állítása, kik az általa Vljak oláh vajda ellen vezetett háború idejét 1369-re teszik. Ezen háború 1368. végén vagy 1369. elején történhetett, 1367-ben semmi esetre sem.

Ezen háborúban esett el Laczk Miklós, és alvajdája Járai Péter is.

Ha áll az, hogy az ekkor elesett erdélyi vajda holt testét az esztergomi klostromba temették el (*Budai Ferencz e. h. I. k. 567. l.*), ő az, a ki ott nyugszik.

XV. Csáktornyai Laczk (később Laczkfi) István. 1367—1371.

Laczk vagy Laczkfi István, idősb Laczk István vajda fia.

1352-ben királyi apród, 1358-ban a királyné szolgálatában áll.

A székely ispánságban Laczk Miklós utóda, tehát már 1367-ben székely ispán. Ily címmel találjuk őt 1368. apr. 26, 1369. aug. 22. és 1370. máj. 10. kelt oklevelekben. (*Sz. Oklt. I. 74. 75. l.*)

1371-ben Dalmát- és Horvátország bánja lett. — Így említi Lajos király 1371. sept. 6. kelt levelében (*Fejér IX. IV. 333. l.*)

Imre vajda után ő lett Erdély vajdája, tehát 1372. Sz.-Mihály nap táján már vajda. E hivatalt 1383-ig viselte. E közben 1372. és 1373-ban I. Lajos király főhadvezére volt a trevi-goi tartományokban.

1383-ban ismét dalmát és horvát bán lett, mit igazolnak e szavak »1383. die 1. Augusti applicuit Jadram novus Banus, videlicet Dominus Stephanus Lazchovic« (*Memoriale Pauli de Paulo. Schwandtner, Scriptores rer. Hung. III. köt. 724. l.*)

1384. közepén Garai Miklós nádor a báni hivatalból letétette; ekkor mint a Horváthiakkal szövetkezett párttűző Bosniába menekült.

1385. Pozsegáról intéz felszólítást a pozsonyiakhoz a

királynéhez való hűségre; e levelében magát egykori vajdának címezi.

1387. ápril elején Budán Zsigmond császárral és a velenzei követekkel egyezkedett Mária királyné szabadon bocsáttatása ügyében.

1387. jun. 16-dikán már nádor (*Hazai Okmánytár V. köt. 165. l.*) Ez évben aug. 22. egyszersmind kir. főlovászmester is (*U. ott 179. l.*) Egy 1388. nov. 30. kelt levélben azonban mint főlovászmester Oláh János van említve (*U. ott 182. l.*)

Nádor és főlovászmester még 1390. augusztus havában is.

1391 végén nem nádor, csak főlovászmester, valamint 1395-ben s valószínűleg a nikápolyi ütközetkor is 1396-ban.

Ezután 1396. Durazzoi László király helytartója.

1398. febr. 26. Tótországban a körözs-udvarhelyi gyűlés alkalmával megöletett. Eltemettetett az általa építtetett egyházban Keszthelyen.

XVI. Losonczy László. 1372—1375.

Losonczy László, Losonczy Dezső fia, vélekedésem szerint Dénes nádor kisunokája.

A horvát bánná lett Laczk István utódja és így föltehető, hogy már 1371-ben lett székely ispánná.

Székely ispán egy 1373. mart. kelt oklevél szerint (*Fejér IX. I V. 499. l. és Sz. Oklt. I. 67. l.*)

Szabó Károly azt jegyzi meg róla, (*Sz. Oklt. e. h.*), hogy 1375. máj. 8-dikán mint erdélyi alvajda adott ki egy parancsot: de én őt nem tartom egy személynek az alvajdával. Egy László mint alvajda szerepelt 1373. és 1374-ben, vélekedésem szerint ez adta ki az említett parancsot is. Ez nem a Losonczy-család tagja, annak én csak a székely ispánt tartom.

Székely ispánból erdélyi vajda lett. Mint ilyen van említve egy 1375-ben kelt oklevél kivonatában (*Fejér IX. V. 82. l.*), valamint 1376. jun. 21. (*Katona, X. 612. l.*)

Sokáig vajdáskodott, talán 1391-ben halt el s ekkor szűnt meg vajdasága.

Mint néhai van említve egy 1393 oct. 13. kelt oklevélben (*Gr. Kemény I. Diplomatarium Trans. I. köt.*)

XVII. Miklós. 1377—1380.

Miklós, Pető fia.

Mint székely ispán fordul elő I. Lajos király 1377. nov. 11-én kelt levelében, melylyel neki egy Bózkút nevű pusztát adományoz Kolosvármegyében, »magister Nicolaus, filius Petew, Comes Siculorum nostrorum«. (*Sz. Oklt. I. 77. l.*)

Székely ispán 1380. febr. 2-án, Lajos királynak Zólyomban kelt adománylevelében, melylyel neki Inakházán Dobokavárme-gyében részjóságot ad (*Gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. VIII. köt.*, hol azonban ezen oklevél hibásan van Mátyás király adományának mondva és kivonata hibásan van 1480-ra téve), valamint Lajosnak ugyan csak Zólyomban 1380. febr. 11-én kelt levelében is. (*Katona X. köt. 681. l.*)

XVIII. Losonczy Miklós. 1383—1385.

Losonczy Miklós, Losonczy Dezső fia, Losonczy László szé-kely ispán és erdélyi vajda testvére.

Kállay, Huszti kézirata után, 1383. körül teszi székely ispánnak (*Kállay, Székely nemzet. 208. l.*)

Székely ispán 1385 apr. 28-dikán (*Gr. Zichy cs. okm. tára. IV. köt. 304. l.*)

Mint volt székely ispánt mutatja egy 1392-diki oklevél (*Sz. Oklt. I. 84. l.*). 1394-ben még élt.

XIX. Balk és Drág. 1387—1390.

Balk és Drág, Szász vajda fiai.

1378-ban máramarosi főispánok. 1381-diki oklevél szerint Szárazbereg-i Balk vajda máramarosi, Drág pedig szathmári főispán. 1383-ban Balk is előjő mint szathmári főispán. Ők vol-tak Ugocsavármegyének is főispánjai.

Ezen főispánságokat mint székely ispánok is megtartották.

Székely ispánok 1387. nov. 25., 1388. máj. 1. és július 2-dikán kelt oklevelek szerint (*Sz. Oklt. I. 80—81. l.*)

Szabó Károly (*e. h. 82. l.*) egy 1389. jan. 6-dikán kelt levél-ből, melyben csak egyszerűen vajdáknak vannak címezve, azt következteti, hogy ők már 1389. elején a székely ispánságot nem viselték. Azonban Wenzel Gusztáv »Kritikai fejtegetések Mára-marosmegye történetéhez« cz. értekezésében két 1390-diki oklevél kivonatát közli, melyekből kétségtelen, hogy az 1390-diki év első felében is székely ispánok voltak. Az egyikben, mely febr. 8-dikán kelt, mondja Zsigmond király »viris magnificis Balk, Draagh et Johanni Comitibus nostris Siculorum« és így itt még a harma-dik testvér is székely ispán, t. i. Oláh János, ki 1389-ben a királyné főlovászmestere; a másikban, mely apr. 27-én kelt, olvassuk: »magistris Balk woyuode, nec non Drag Comiti Sicu-lorum nostrorum, et Johanni Olaho fratri ipsorum vterino«. (*Uj Magyar Muzeum, 1857. II. 356. 357. l.*) Itt már székely ispán cízzel csak Drág áll.

XX. Kanizsai István. 1390—1395.

Kanizsai István, Kanizsai János fia.

1386-ban Mária és Erzsébet királynék útitársa volt s ezek-
kel együtt esett fogságba Diakóvárnál.

1390. közepén juniushban, mint székely ispán hadakozik
Moldvában (*Sz. Oklt. I. 82. l.*). Székely ispán 1393. mart. 21.
(*U. ott 85. l.*); 1395. mart. 11-dikén egyszersmind kir. főajtón-
álló (*U. ott 90. l.*)

Gyanítom, hogy Nikápolynál is 1396-ban mint székely
ispán harczolt.

Egy 1397-diki oklevél őt csak kir. főajtónállónak mutatja,
és mint somogyi főispán is jön elő.

1402. sept. 14. kelt levél szerint egykori főajtónálló.

XXI. Perényi Péter. 1397. 1398. 1401.

Perényi Péter, Perényi Simon fia.

1397. junius, julius és augustus havában macsói bán volt.

Hihetően ez év utolsó negyedében, mikor Zsigmond király
Bebek Ferenczet nevezte ki macsói bánná, lett ő székely ispán.

1398. jan. 12. kelt oklevél szerint ispántársa Maróthi
János. (*Sz. Oklt. I. 91. l.*)

Az ispánságot valószínűleg a következő években, még az
1401-dik év első felében is, viselte. Zsigmond királynak 1401.
apr. 4. kelt parancsában ugyanis, mint »Magnificus vir Magister
Petrus filius Symonis de Peren Banus noster Machouiensis et
Comes Siculorum nostrorum« van említve, és így ekkor e két
hivatalt együtt viselte. (*Árpádkori Új Okmánytár X. köt. 182.
és 352. l.*) Megjegyzendő azonban, hogy ezután kelt oklevelek-
ben nem egykori bánnak, hanem egykori székely ispánnak van
nevezve; így az országgyűlés 1402. sept. 21. kelt levelében
(*Katona XI. 537. l.*), Zsigmond király 1403. nov. 5. és 1404.
mart. 13. kelt leveleiben (*Sz. Oklt. I. 95. 96. l.*)

1408-ban máramarosi főispán. Ez évben, mint Ugocsavár-
megyének is főispánját hozza föl Doby Antal, ki szerint 1402—
1414. Abaúj, Zemplin, Ung és Máramaros vármegyék főispánja
volt (*Századok 1874. X. füz.*)

1415—1419. országbíró.

Meghalt 1424-ben.

XXII. Maróthi János. 1398.

Előbb macsói bán. 1398. jan. 12. Perényi Péterrel együtt
székely ispán. E tiszteet rövid ideig viselte. Ez év november havá-
ban s azután is ismét macsói bánnak találjuk.

XXIII. Csáki (másként Mácsai) György. 1401—1403.

Csáki György, Csáki István fia.

1401. jan. 17. kelt oklevél szerint visegrádi várnagy. (*Fejér X. IV. 69. l.*)

A gr. Vay család berkeszi levéltárában lévő oklevél szerint, 1402-ben székely ispán. (Említi e levelet Deák Farkas, *Századok* 1875. 473. l.)

Vélekedésem szerint az 1401-dik év második felében lett székely ispán, és 1403. dec. havában, mikor Zsigmond király az erdélyi vajdákat elmozdította, szűnt meg az ő ispánsága is.

1405. oct. 8. mint egykori székely ispán Mácsai néven van említve »magister Georgius filius Stephani de Macha pridem Comes Siculorum« (*Hazai Okmtár. III. 261. l.*) Mint Csáki Miklós egykori erd. vajda testvérét, s egykori székely ispánnak említve találjuk őt Zsigmond királynak a Csákiak részére 1405. dec. 24. és dec. 28. kiállított új adományleveleiben. (*Fejér X. IV. 410. és 415. l.*)

Miután oklevelekből tudjuk, hogy Mácsa ez időben a Csákiak birtoka, nem lehet kételkednünk, hogy a Mácsai György néven említett egykori székely ispán egy személy Csáki Györggyel.

XXIV. Haraszi János és Monostori László.

1404. július.

Zsigmond királynak Kostély alatti táborában 1404. jul. 28-dikán kelt levelében mint székely ispánok vannak említve. Zsigmond ezen levelét átirta 1459-ben Vingárti Geréb János erdélyi főkapitány, ezt ismét átirta 1610-ben Báthori Gábor erd. fejedelem. Ez utóbbi átirat eredetiben megvan a *gyulafehérvári káptalan levéltárában*, ennek 1769-ben kiadott hiteles átirata pedig az erd. Muzeumban (*Jos. Com. Kemény Codex Diplomaticus Transsumtorum. V. II. köt.*). Töredékesen közli *Kállay Ferencz, Székely Nemzet. 190. l.* s utána *Sz. Okltár I. köt. 97. l.*

Kállay a székely ispánok lajstromában (*e. h. 209. l.*) Haraszi János nevét hibásan adja Johannes Haraplónak, valamint az 1769-diki hiteles káptalani átiratban is e név hibásan van Johannes de Harapk-nak írva de Harazth helyett.

Székely ispánságukról, mely rövid ideig tartott, csak ez egy oklevélben találunk emlékezetet.

XXV. Marczali Dénes. 1404. november.

Marczali Dénes, István fia, Miklós erdélyi vajda testvére.

Zsigmond királynak 1404. november 3-dikán kelt levele szerint székely ispán (*Fejér. X. IV. 322. l.*)

Meddig volt ezután társa Nádas Mihálynak, nem tudjuk.

Zsigmond királynak 1417. sept. 29-én kelt levelében somogyi főispán s egykori székely ispán »Dionisius de Marczal alias Siculorum nostrorum, nunc vero Comitatus Simigiensis Comes, frater quondam Nicolai Wayuodae uterinus« (*Fejér X. V. 805.*) Ugyane czímmel találjuk Zsigmondnak azon napon kelt más levelében. (*U. ott 809. l.*)

XXVI. Nádas Mihály. 1405—1419.

Nádas Mihály, vagy Nádasi Salamonfi Mihály, Salamon fia. Testvére is Salamon, kinek Mihály nevű fia Fejéregyházi előnévvel jó elő oklevelekben. Az idős Mihályt is, de még többször az ifjabbat, mint birtokost látjuk a Küküllő vármegyei Nádas, Szent-László, Hétúr, Bún és Jövedics, s a Fejér vármegyei Zoltán, valamint Spring és Kis-Sebes nevű helységekben. Előneve az oklevelekben hol de Nadas, hol de Nadasd-nak van írva. Ez a Küküllő vármegyei Nádas.

Mihály és testvére Salamon Bethlen Gergelyvel és Almakereki (Apafi) Péterrel együtt mond ellent Monyoróásra nézve 1394-ben.

Zsigmond király 1405-ben Nádasdi Mihály székely ispánnak és az erdélyi királyi hadak főkapitányának az erdélyi részek lecsendesítésében szerzett érdemeiért adományozza Kis-Sebes, Spring és Drassó helységeket. (Kelet helye és napja nélkül kivonatosan közölve *Edernél Observ. ab Felmeri Hist. Trans. 61. l.*) Eder kivonata szerint »fidelis noster dilectus magister Michael filius Salamonis de Nadasd (alias de Fejér Egyház) Comes Siculorum nostrorum, generalis Capitaneus gencium nostrorum parcium Transsiluanarum.« Ez oklevélben találjuk őt legelsőben székely ispánnak; ezen adományozás azonban azt gyaníttatja velünk, hogy a székely ispánságot már 1404-ben nyerte. Csak ez egy oklevélben van magister-nek czímezve, későbbi oklevelekben »Magnificus« czímmel áll.

1405-től 1419-ig székely ispán, 1408-tól fogva a sárkányrend vitéze is. Mint székely ispánt számos oklevél mutatja (*Sz. Okltár I. 99. 101. 102. 103. 104. 106. 108. l.*)

Legutolsó oklevelek, melyek mint székely ispánt említik, Zsigmond királynak Kassán 1419. május 17-dikén, feria quarta proxima ante festum b. Elenae Reginae, Szász-Kézd részére adott kiváltság levele (egészen közölve *Marienburg, Geographie von Siebenb. II. 263. l.*, kivonatban *Katonánál XII. 319. l.*, hol azonban a kelet feria V-nak van írva, és aug. 18-ra hibásan van számítva. A magyar oklevelekben használt Ilona-napra nézve lásd: *Knauz, Kortan. 197. l.*), és ugyancsak Zsigmondnak a Sepsi és Kézdi széki székelyekhez Kassáról 1419. junius 5-dikén

intézett parancsa (másolata a Brassó város levéltárában lévő eredetiről *Szabó Károly gyűjteményében*). Későbbi adatot róla nem ismerünk.

Nádasi Salamonfi Mihály talán nem egy maga volt székely ispán; társa elébb Marczali ~~lehetett~~ lehetett, azután ki volt, nem tudjuk. Csáki Lászlóról írják, hogy atyja életében 1412-ben Maros szék kormányzója volt. Ha ez való, inkább hiszem, hogy mint székely ispán kormányozta a széket, nem pedig mint a szék által választott hadnagy vagy bíró. Az 1533-diki székely krónika is mint székely ispánt említi Csáki Lászlót e szavakkal: »rustici Ultrasilvaniae tumultuabantur, verum Csák László illo tempore Comes Siculorum cohibuit unitos latrones infestantes gentem Uopoleti in valle Gyergyó, quam modo Sedem dicimus, ante terram Hegy-Allya«. (*Székely nemzet constitutiói. 293. l.*) Ha azonban e sorok az 1437-diki pórlázadásra vonatkoznak, a krónika állítása az ispánságra nézve téves; mert ez időben Csáki László nem volt székely ispán.

XXVII. Pelsőczy Bebek Péter. 1423—1426.

Pelsőczy Bebek Péter, Bebek Detre nádor fia. Neje Csáki Kata, Csáki György leánya.

Mint székely ispánt legelsőben Zsigmond királynak Kasán 1423. apr. 28-dikán kelt parancsában találjuk, mely szől »Magnifico Petro filio condam detrici palatini de Pelsewcz Comitum Siculorum nostrorum« (A Brassó város levéltárában lévő eredetiről vett másolata *Szabó Károly gyűjteményében*.)

Székely ispán egy 1424. máj. 25-én kelt oklevélben »Petrus filius Detrici Palatini de Pelsewcz Siculorum Comes«. (*Magyar tört. tár. XII. köt. 282. l.*)

Legutoljára van mint ispán említve »Magnificus Petrus de Pelsewcz Comes Siculorum« Zsigmond királynak Bereczk részére 1426. dec. 26-dikán kelt kiváltságlevelében (*Sz. Okltár I. 120. l.*)

XXVIII. Kusalyi Jakcs János. 1427—1432.

Kusalyi Jakcs János, György királyi tárnokmester fia.

Mint székely ispán Jakcs Mihályval együtt legelsőben Zsigmond királynak Brassó város részére Brassóban 1427. jun. 19-dikén kelt levelében fordul elő »Magnificis Johanni et Michaeli Jakch de Kusal modernis... Comitibus Siculorum nostrorum« (A Brassó város levéltárában lévő eredetiről vett másolata *Szabó Károly gyűjteményében*.)

Igy s együtt említve találjuk őket 1427—1430. kelt levelekben (*Sz. Okltár I. 124. 125. 127. l.*), 1429-re (Fejér X. VII. 87. l.), 1430-ra (*U. o. 303. 306. 316. l.*)

Alkalmasint 1432-ben halt meg. Zsigmond királynak 1432.

dec. 14-dikén kelt parancsában csak Jakcs Mihály van székelly ispánnak említve (A szász nemzeti levéltárban lévő eredetiről vett másolata *Szabó Károly gyűjteményében*.) Midőn 1432. dec. havában testvéreit egy jószágba beigtatják, azokkal együtt az ő fiait is beigtatják, de őt magát nem.

XXIX. Kusalyi Jakcs Mihály. 1427—1438. febr. és 1439. jun.

Kusalyi Jakcs Mihály, István fia. Hogy nem testvére ispán-társának Jánosnak, kitetszik egy 1430-dik-diki oklevélből. (Sz. Okltár. I. 127. l.)

1427. jun. 17. találjuk legelsőben székelly ispánnak Kusalyi Jakcs Jánossal együtt. Ezzel együtt viseli e hivatalt 1432-ig.

1433. nov. 25. székelly ispán s a dézsi, széki, váradi, debreczeni, szolnoki, szalárdi és pesti sókamarák ispánja (*Fejér X. VII. 481. l.*)

Székelly ispán 1434-ben (Sz. Okltár. I. 128. és 129. l.), 1435-ben (*U. ott 130. l.*), 1436. jan. 22-én (Eredetije a szász nemzeti levéltárban, arról vett másolata *Szabó Károly gyűjteményében*.)

1437-ben Tamási Henrikkel együtt viseli e tisztelet. (Sz. Oklevéltár. I. 134. l.)

Székelly ispánnak írja magát még 1438. jan. 9-dikén is (A szász nem. levéltárból vett másolata *Szabó Károly gyűjteményében*, kiadva: *Archiv für siebenb. Landeskunde. Neue Folge XII. Bd. 85. l.*): de már ezen évi febr. 14. előtt Albert király másokat nevezett ki ispánokká (Sz. Okltár. I. 137. l.)

Albert király halála után ismét székelly ispán lett. Erzsébet királyné 1439. nov. 9-én kelt levelében őt és Csáki Ferenczet említi székelly ispánoknak (*Katona XII. 925. l.*). Ezen ispánkodása rövid ideig tartott. Midőn Erzsébet királyné a pusztai várát és tartozandóságait neki és rokonainak adományozza, 1440. jan. 21-dikén, már nem székelly ispán. »Magnificus Michael, filius quondam Stephani Jakch de Kusal, alias Comes Siculorum nostrorum. (Eredetije a kolos-monostori convent levéltárában, másolata *Gr. Kemény, Diplomatarium Trans. Appendix. V. köt.*)

Erzsébet királyné őt 1440-ben, alighanem augusztusban, erdélyi vajdává tette. Három oklevélben láttam őt mint egykori erd. vajdát említve: az egyik kelt 1441. sept. 9. (*Magyar Tört. Tár IX. köt. 61. l.*), a másik 1441. nov. 9. (*Gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. V. köt.*), a harmadik 1450-ben (*U. ott. Appendix. VI. köt.*)

1441. september havában már mint I. Ulászló király hívét

látjuk. Egyik tagja volt azon követségnek, melyet Ulászló az Erzsébet királynéval kötendő béke ügyében 1441. sept. 9. kinevezett (*Magyar tört. tár. IX. k. 61. 62. l.*). Ez évi nov. 9-én adományozta neki és több rokonának I. Ulászló a hűtlen Losonczy Dezső egykori erd. vajda Lekencze, Vermes, Tacs és Szentgyörgy nevű falvait Doboka vármegyében. (Eredetije a kolosmonostori conventben, kivonata *gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. V. köt.*)

1450-ben még az élők sorában találjuk.

XXX. Tamási Henrik. 1437. 1438. febr.

Tamási Henrik, Tamási János vajda fia.

Jakcs János utódja, valószínűleg ennek halála után 1432-ben vagy nem sokára ezután lett székely ispán.

Jakcs Mihályval együtt viselte e tisztelet 1437. apr. junius és september havában (*Sz. Okltár. I. 134. l.*)

1438. febr. 14. előtt Albert király már másokat nevezett ki helyettök (*U. ott. 137. l.*)

1438. márt. 30-dikán királyi udvarmester. 1438. sept. 8-dikán kelt oklevél szerint kir. főajtónálló, de már 1439. sept. 17-dikén mint »alias magister Curie« jó elő.

I. Ulászló megkoronáztatása után is Erzsébet királyné híve és Ulászló ellen működik.

1448-ban nincs életben.

XXXI. Pelsőczy Bebek Imre. 1438 febr. — 1440. ismét 1446—1448.

Pelsőczy Bebek Imre, Bebek László fia, Imre vajda unokája. Oklevelekben Pelsőczy Vajdafi Imrének és egyszerűen Pelsőczy Imrének írva is jó elő.

Albert király 1438 február havában tette őt Csáki Ferenczcel együtt székely ispánná Kusalyi Jakcs Mihály és Tamási Henrik helyébe. »Honorem Comitatus Siculorum nostrorum talibus duximus conferendum personis, de quorum fide et operum strenuitate nulla dubitatione possumus agitari, quos paucorum dierum labente curriculo in ipsas partes Transsiluanas et versus vos transmittimus« mond Albert király 1438. febr. 14-én Brassó városához intézett levelében. (*Sz. Okltár I. 137. l.*)

1438. sept. 14-dikén kelt levele szerint, melyben magát »Emericus Bybek de Pelsevch Comes Siculorum«-nak írja, mint székely ispán Görgényben székel. (A Brassó város levéltárában lévő eredetiről vett másolata *Szabó Károly gyűjteményében*),

1438. dec. 18-dikán »Emericus filius Waiuode de Pel-sewcz« Csáki Ferenczcel együtt székely ispán. (*Sz. Okltár 138. l.*). Ő vele együtt viseli e tisztelet 1439. sept. 17-dikén is. (*U. ott*

144. l.) Idő közben azonban 1439. mart. 1-én Zoltáni Lőrinczet is székely ispánnak találjuk, ki vagy Bebek vagy Csáki helyett viselhette rövid ideig e tisztséget.

1439. nov. 9-dikén kelt levelében Erzsébet királyné nem őt, hanem Jakcs Mihályt írja Csáki Ferenczczel együtt székely ispánnak (*Katona XII. köt. 925. l.*). Ez adat alapján, valamint abból a körülményből, hogy Albert királynak 1439. sept. 14-dikén Titelréven kelt levelének homlokán ez áll: »Relatio H . . . et Emerici Vayuode«, (eredetiben gr. Kemény József gyűjteményében, *az erd. Muzeumban*), azt voltam hajlandó következtetni, hogy Bebek Imre ekkor Lévai Cseh Péter vajda utódja lett. Azonban Albert királynak és Erzsébet királynénak ugyancsak Titelréven 1439. sept. 17-dikén kelt levelében ő székely ispánnak van czimezve. Mint ilyen van említve Erzsébet királyné 1440. febr. 9-én kelt levelének hátiratában is, mely szerint Pelsőczi Imre és Csáki Ferencz székely ispánok egy 1440. mart. 10-én történt beigtatás alkalmával ellenmondásuk okadására megidézettek Sz.-György napja után egy hétre, minthogy az ellenmondók az ők, mint uraik, nevében tiltakoztak. (Eredetije a kolosmonostori convent levéltárában, másolata *gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. V. köt.*)

Pelsőczi Imrét mint I. Ulászló király hívét mutatja ennek 1440. sept. 11. kelt rendelete. (*Magyar tört. tár. IX. köt. 143. l.*)

Az ispánságot valószínűleg még 1441-ben is viselte. Lehet, hogy Emőkei Miklós, ki 1441. május 13-dikán mint székely alispán veszi föl a király és Hunyadi János erdélyi vajda rendeltére Brassó város és a Barcaság censusát, s kiről alább bővebben szólunk, az ő alispánja volt.

1445-ben, midőn az ország nagyjai a kormányzást hét kapitányra bízták, Bebek Imre ezek egyike lett. Így találjuk őt Rozgonyi Györggyel és Giskra Jánossal együtt, mint a Dunától a Tiszáig terjedő felső-magyarországi vármegyék egyik kapitányát, 1445. jul. 15-én (*Gr. Teleki József, Hunyadiak kora. X. köt. 164. l.*) és jul. 20-án. (*U. ott 170. l.*)

Ezután mint erdélyi vajdát látjuk. Vajdává s egyszersmind székelyek ispánjává 1446-ban, valószínűleg akkor lett, mikor a rendek Hunyadi Jánost kormányzóvá választották.

Thuróczi szerint a rigómezei ütközetben 1448. oct. havában esett el. Azonban 1449. jan. 15. és mart. 10-dikén kelt oklevelekben Herepei Márkkal együtt mint erdélyi alvajda Balai György jó elő, kit én Bebek Imre alvajdájának tartok. (*Jos. Com. Kemény, Diplomatar. Trans. Appendix. V. köt.*). Továbbá a Pelsőczi Bebek család tagjainak a Gyerőfiekkal 1449. oct. 13-dikán Diós-Győrött kötött egyességlevelében Palóczi Vero-

nika mint Bebek Imre vajda neje s nem özvegye van megnevezve »Magnifica Domina Veronica conthoralis Magnifici Emerici de eadem Pelsewcz scilicet Vaiuode«, ki férje és fiai nevében »in personis dictorum scilicet prefati Magnifici Emerici domini et mariti nostri, atque Egregij Ladislai, nec non filiorum nostrorum praedictorum« egyezkedik (*Gr. Kemény, Dipl. Trans. Supplem. III. köt.*). Mind ebből azt következtetem, hogy Bebek Imre nem a Rigómezőn 1448-ban esett el, hanem talán ott kapott sebei következtében 1449. oct. 13. után halt el.

Még megjegyzem, hogy a Bebek helyére kinevezett új vajdát csak 1450-től fogva látjuk szerepelni.

A legutóbb említett diós-győri egyesség szerint Bebek Imre és rokonai birták Erdélyben az almási várat; ezekkel együtt bírta a buzai uradalmat is.

XXXII. Csáki Ferencz. 1438. febr. — 1440.

Keresszegi Csáki Ferencz, Csáki György fia.

Székely ispánná Albert király 1438. febr. 14. előtt nevezte ki Bebek Imrével együtt, kivel együtt viseli e hivatalt 1438. sept. 18-dikán. (*Sz. Okltár I. köt. 137. és 138. l.*) és 1439. sept. 17-dikén (*Gr. Teleki József, Hunyadiak kora X. köt. 72. l.*)

1439. nov. 9-dikén, Erzsébet királyné levelében, ispántársának nem Bebeket, hanem Jakcs Mihályt találjuk. (*Katona XII. köt. 925. l.*)

Bebek Imrével együtt volt ispán 1440. mart. 10-dikén, mint kitetszik a kolosmonostori convent emberének Erzsébet királyné 1440. febr. 9-dikén kelt igtató parancsára írt következő jegyzetéből: »Jacobus de Lyppa, et Stephanus de Ozova, et Matthias de Reczege, et Dampmianus de Isyp prohibuerunt Gregorium de Bethlen a possessionibus Demeteri, Terpen, Penetek, et dominus de conuentu cum homine vel ante hominem Regis euocauit ad octauam Sancti Georgij martyris, rationem dare istius, *Comites Siculorum Emericum de Perselth et Franciscum de Cach*, quia in imagine domini ipsorum fecerunt prohibitionem. Statutio fiebat feria secunda proxima ante festum beati Gregorij pape. Homo Voiuodalis Nicolaus de Mathe, noster frater Michael«. (Eredetije a kolosmonostori convent levéltárában, másolata *gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. V. köt.*)

Mint Ulászló király híve, ennek székely ispánja volt alkalmasint 1441-ben is.

Kolos vármegyei aranykúti birtokát, s Ikland, Bodon, Kapus, Keménytelke nevű Torda vármegyei faluit 1455-ben Hunyadi Jánossal Bihar vármegyei jószágokért elcserélte.

1468-ban még életben volt.

XXXIII. Zoltáni Lőrincz. 1439.

Lévai Cseh Péter erd. vajda 1439. mart. 1-én kelt levelében van mint székely ispán említve: »Magnifico Laurencio de Soltan, Comiti Siculorum«. (Sz. Okltár. I. 139. l.) Rövid ideig ispánkodott vagy Bebek Imre vagy Csáki Ferencz helyett.

XXXIV. Losonczi Dezső. 1441.

Losonczi Dezső, a Bánfiak Dezső ágából, Losonczi Miklós székely ispán fia.

Egy 1425-diki oklevélben czíme »Egregius vir et magister«.

1438. jan. 9-dikén az erdélyi nemesség kapitánya »vniuersorum Nobilium parcium Transsiluanarum Capitaneus« (Archiv. Neue Folge. XII. Bd. 85. l.)

A Csáki László elmozdítása után 1438-ban lett erdélyi vajda. Ez évi aug. 10-dikén kelt Erzsébet királynénak hozzá mint erd. vajdához intézett parancsa. (Katona XII. 852. l.)

1440. első felében is mint vajda szerepel, de már 1440. aug. 11-én kelt beigtató parancsában mint egykori vajda »magister Desew de Losoncz quondam vaiuoda Transsiluanus« van említve (eredetije a kolosmonostori convent levéltárában, kivonata gr. Kemény Diplom. Trans. Appendix. V. köt.)

1441. jan. 13-dikán Losonczi Bánfi Istvánnal székely ispán, s Erzsébet királyné pártján áll. (Sz. Okltár. I. köt. 144. l.) Ulászló királynak ugyanezen napon kelt parancsában azonban, melylyel Erdélyi (Herepei) Márkot a Torda vármegyei Léta várába beigtatni rendeli »quod Desew de Losoncz alias vaiuoda Transsiluanus contra nostram voluntatem conseruare dicitur« csak mint egykori vajda van említve. (Eredetije a kolosmonostori convent levéltárában, kivonata gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. V. köt.)

Ezután nem sokára letette a hűségesküt I. Ulászló részére, mint kitetszik Ulászló királynak 1441. máj. 16-dikán részére kiadott adományleveléből, melyben e szavak olvashatók: »ex eo, quia fidelis noster Magnificus Desew de Losoncz, alias Waywoda Transsiluanus, iam nouissime de obseruanda nobis obediencia et omnimoda fidelitate, corporali suo deposito Juramento, ac fide nos certum reddidit.« E levélben új adományt ad neki Lekencze, Szentgyörgy, Vermes és Tacs Doboka vármegyei helységekre, melyek előbb Besztercze városához tartoztak, és Magyar-Diód, Tövis, Megykerék s számos más Fejér vármegyei helységek felére, melyek Diódi Mihály magva szakadtával szállottak a koronára, mely jószágokat Losonczi Dezső Erzsébet királynétól 11830

arany forintot tevő hátralévő fizetése fejében nyert volt adományban. (Eredetije az *erd. Múzeum kéziratárában*.)

Ez adatokból látjuk, hogy ispánsága rövid ideig tartott.

A fönt említett birtokokat sem sokáig bírta. Ulászló király ugyanis Lekenczét, Vermest, Tacsot és Szentgyörgyöt tőle, mint lázadótól és lázítótól, elvette s 1441. nov. 9-dikén Jakcs Mihály egykori vajdának és rokonainak adományozta. A beigtató parancsban olvassuk: »que . . . nunc propter notam infidelitatis eiusdem, quam idem Deseu contra nos rebellando, et inter cetera mala, ac vastaciones possessionum fidelium nostrorum, predictas partes nostras Transsiluanas et eorum incolas a fide nostra auertere satagendo, contra nos incurrit, iuxta regni huius consuetudinem rursus ad nos legitime deuolute fore dicuntur.« (Eredetije a kolosmonostori convent levéltárában, kivonata *gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. V. köt.*)

Ézután kelt oklevelekben többnyire »Magnificus« czímmel találjuk. 1453-ban még életben volt.

Csicsó várát Belső-Szolnokban, és Újvárt, mely Gogányvár-alja területén Küküllő vármegyében feküdt, ő és testvérei bírták.

XXXV. Losonczi Bánfi István. 1441.

Losonczi Bánfi István, Bánfi László fia, Dénes bán unokája.

Zsigmond királynak 1427. apr. 2-dikán Hosszúmezőn Oláhországban kelt s részére kiadott perhalasztó parancsában olvasuk: »Quia fidelis noster Stephanus filius ladislai filij Bani de Losonch Aulicus nostre maiestatis, nunc apud nostram maiestatem in certis nostris seruicijs existit constitutus, in exercitumque nostrum Regium per nos in proximo versus partes Transalpinas instaurandum debet proficisci« (*Hazai Okmánytár III. köt. 352. l.*). Az itt említett bán a horvát bánságot viselt Dénes.

Zsigmondnak 1427. sept. 17-én Nándor-Fejérvár alatti táborában kelt levelében »Egregius Stephanus filius condam ladislai filij Bani de losonch«. (*Hazai Okmánytár I. köt. 320. l.*) Itt már atyja mint néhai van említve.

1438. jan. 9-dikén kelt levélben »Stephanus filius Bani de Losoncz« a pórhad ellen felkelt nemesség egyik vezére (*Archiv. Neue Folge. XII. Bd. 85. l.*) Hihetőleg ekkor Erdély valamelyik vármegyéjének főispánja volt.

Székelly ispánná Erzsébet királyné tette, valószínűleg 1440. második felében.

1441. jan. 13-dikán Losonczi Dezsővel együtt székelly ispán s Erzsébet királyné pártján áll. (*Sz. Okltár I. 144. l.*)

1443. dec. 6-dikán saját jószágán Nagyfalú mezővárosában

kelt levelében, melylyel udvari emberének Rátoni Kelemennek három Kalotaszegen (in Comitatu de Kalathazeg) fekvő faluban részjóságokat adományoz, magát minden cím nélkül egyszerűen így írja »Nos Stephanus filius condam Ladislai olim nati bani de Losonc« (*Gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. V. köt.*)

1446. július 25-dikén Hunyadi János kormányzó és erd. vajda azon levelét, melyben a kolozsváriaknak Bánfi-Hunyadon, Bonczidán, Válaszúton és Sebes-Váralján (Bánfi István és László birtokaiban) való vámmmentességét biztosítja, ily czímmel intézi hozzá: »Magnifico Stephano filio condam Ladislai fili Bani de Losonc fratrj nostro« (*Jakab Flek, Kolozsvár tört. Oktár. I. köt. 180. l.*)

1452-ben még életben látjuk.

(Lásd a családfát a mellékleten.)

XXXVI. Emőkei Miklós székely alispán. 1441—1444.

Emőkei Miklós, András fia, székelyek alispánja 1441. máj. 13-dikán kelt levele szerint (Eredetije Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében*).

1444. máj. 25. Hunyadi János vajda, székely és temesi ispán Bethlen Gergelyhez és hozzá mint székely alispánokhoz intéz egy parancsot Brassó város érdekében (Eredetije s másolata *ugyanott*.)

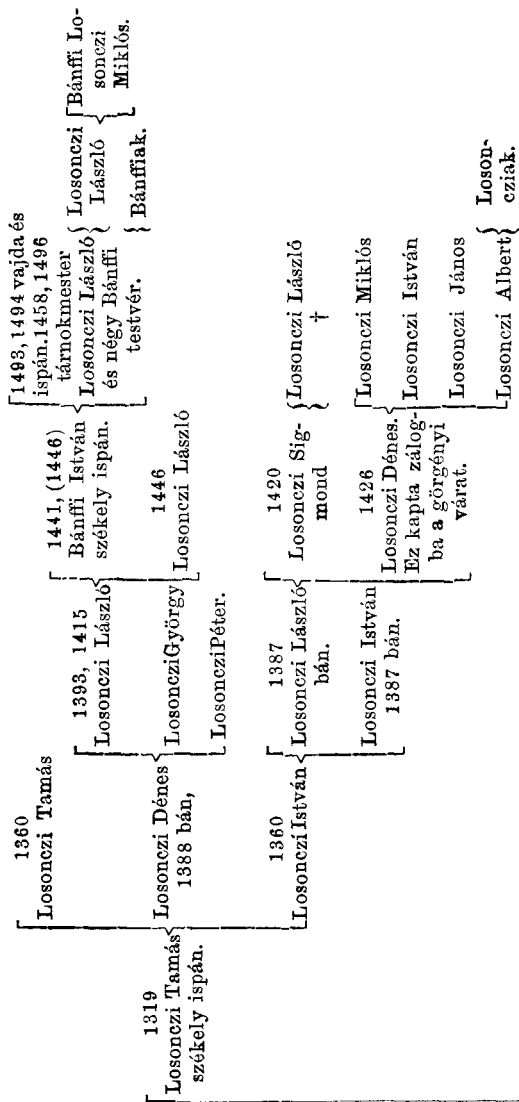
Az országos tanácsnak 1446. aug. 20-dikán kelt levelében már egykori székely alispán »Nicolaus filius Andree de Emeke pridem Vice Comes Siculorum« (*Hazai Okmánytár IV. köt. 340. l. Hasonl. Sz. Oktár. I. köt. 156. l.*)

Az 1447-diki országgyűlésen az ország nagyjai közt találjuk (*Katona XIII. köt. 546. l.*)

Valószínűleg a rigómezei ütközetben esett el. Erre mutat egy 1449. apr. 6-dikán kelt oklevél, melyben e szavak állanak: »prefato Nicolao de Emeke nuper in exercitu contra seuissimos Turcos commissio periclitato et sine heredibus decedente« (*Hazai Okmánytár IV. köt. 347. l.*)

Szabó Károly abból a körülményből, hogy némely Somogy vármegyei birtokokat az elhalt Tamási László és Henrik jószágaiból a Tamásiakkal rokon Székcsői Herczeg család adott Emőkei Miklósnak és Berekfalvi Szopa Péternek éltők idejére, azt következteti, hogy Emőkei Miklós hihetőleg már Tamási Henrik székely ispánnak is alispánja volt. 1441-ben Bebek Imre vagy Csáki Ferencz alispánja lehetett; 1444-ben pedig Hunyadi Jánosé vagy Ujlaki Miklósé volt.

Székely ispánságot és erdélyi vajdaságot viselt Losonczy Bánfiak családfája.

1319
Losonczy István {
székely ispán, {
1342 bán.
1349

1228. társ-
nokmester
1230-ban
is és szol-
noki főis-
pán.
1236-ban
nádor és
szol. főisp.
1251-ben
egykori
nádor.

1348. Losonczy Dezső
Losonczy Mihály
1375, 1391. Losonczy László
vajda és előbb
székely ispán.
1383, 1392. Losonczy Miklós
székely ispán.
(Csicsóvár).

1393. Losonczy János.

1405. Losonczy István
1433. vajda.
Losonczy László
1460. székely isp.
(vécsi vár).
Losonczy Benedek

Losonczy János
Losonczy János
Losonczy Fe-
rencz.
Losonczy Mihály
notázt. 1467.
ifjabb
Losonczy László
1456, 1459. kir.
főasztalnok-
mester.
Losonczy Sig-
mond.

Laczk Bánfi Do-
rotya
Thelegdy Lő-
rineznő.
Laczk Bánfi Anna
Bethlen Márkné
Laczk Bánfi
Miklós (Bálvá-
nyosvárában).
1469.
Losonczy János. {Dezsőfi, Dezső}.

NB. Melyik ághoz tartozik De-
sew Bánfi de Losoncz, ki
1490-ki oklevélben (Katona
Hist. Crit. XVII. 21. 1. for-
dul elő?

XXXVII. Ujlaki Miklós. 1442—1450. és 1460.

Ujlaki Miklós, Ujlaki László fia.

Mikor lett erdélyi vajdává s mikor székely ispánná, pontosan meg nem határozhatjuk.

Az erd. vajdaságot, úgy látszik, 1440-ben alkalmasint augusztus és october közt kaphatta.

Az 1441-dik év elején, mint láttuk, Erzsébet királyné pártján Losonczy Dezső és Bánfi István a székely ispánok; I. Ulászló király részéről aligha voltak új ispánok kinevezve, s valószínűleg Belek Imre és Csáki Ferencz, Ulászló hívei, viselték az ispáni tisztet még 1441-ben is.

Ujlakit, mint székely ispánt, legelsőben egy 1442. jun. 28-dikán kelt oklevél mutatja, melyben erd. vajda, macsói bán, székely és temesi főispán (*Sz. Oklt. I. 145. l.*); az 1441-ben kelt oklevelekben erd. vajda, macsói bán és temesi ispán; egy 1441. sept. 8-dikán kelt levél szerint erd. vajda, macsói bán és tolnai főispán (*Hazai Okmánytár I. köt. 339. l.*)

A székely ispánságot Hunyadi kormányzósága alatt is viselhette; de nézetem szerint ispánsága már 1450-ben megszűnt, midőn az ispánságban a két Rozgonyit találjuk. Egy 1455. máj. 22. kelt levelében magát erd. vajdának, macsói bánnak és somogyi főispánnak írja. (*M. Tört. tár. VI. köt. 45. l.*)

Mátyás király választásakor 1458-ban mint erdélyi vajda, tótországi és macsói bán szerepel, valamint a választás után is.

1458. július 26-dikán a dacszövetség részese lesz, miért őt augusztusban Mátyás a vajdaságtól megfosztja. De ő nem mond le czimeiről, 1459. febr. 17-dikén, mint Fridrik császár pártosa, magát erdélyi vajdának, tótországi és macsói bánnak írja. Miután Mátyás királytól kegyelmet nyert s régi jogaiba visszaállíttatott, ismét a főnebbi címekkel látjuk, 1460. mart. 30-án Palotán kelt levelében pedig e címek mellett még Somogy és Fejér vármegye főispánjának is írja magát.

Az 1460-dik évben Erdélyben a kormányt ismét Horogszegi Szilágyi Mihály mint erdélyi kormányzó vette át, s ez időben Ujlaki Miklós vajda, valamint vajdatársa is, rá tette kezét a székely ispánságra. Ezt bizonyítja egy 1460. jul. 13-dikán kelt oklevél, melyben Ujlaki alvajdája Vizaknai Miklós magát egyzersmind székely alispánnak írja, mi azt mutatja, hogy Ujlaki ekkor ispán volt. (Eredetije Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében*). Ispánsága azonban ekkor rövid ideig tarthatott.

A következő 1461. évben is viseli Ujlaki az erd. vajdaságot, de hogy vett-e részt a kormányzásban, nem tűnik ki. 1462-től

kezdve látjuk működni alvajdáját Vizaknai Miklóst, ki e hivatalát egészen 1465-ben történt haláláig viselte.

Ujlaki a királyi oklevelek záradékaiban mint erdélyi vajda 1462-től fogva Dengelegi Pongrácz Jánossal együtt áll. Vajdának látjuk egy 1465. jun. 8-dikán kelt oklevél záradékában is.

1465. utolsó felében léphetett ki a vajdaságból, és csakis ettől fogva tarthatjuk címzetes vajdának.

1466. mart. 24. kelt oklevél szerint tótországi és macsói bán (*Katona XV. köt. 152. l.*)

1467. martius havában macsói bán.

1468. és 1470-dik évi oklevelek szerint macsói bán és thelchaaki őgróf.

1472. 1473-ban boszniai király, macsói és tótországi bán.

Meghalt mint boszniai király 1477-ben.

Székely alispánja 1444. körül vagy Bethlen Gergely vagy Emőkei Miklós.

XXXVIII. Hunyadi János. 1443—1446.

Hunyadi János, mint székely ispán, valószínűleg már 1442-ben szerepelt. Ekkor történhetett a vajdaság egyesítése a székely ispánsággal. Az ispánságot Ujlakival együtt 1442-ben kaphatta. Ekkor, nézetem szerint, teljes czíme: erd. vajda, szörényi bán, szolnoki, székely és temesi ispán: mert hogy 1442-ben julius havában a szörényi bánságot még viselte, kitetszik I. Ulászló 1442. jul. 14-diki okleveléből, melyet Szabó Károly közölt. (*Tört. Lapok. I. évf. 14. sz.*)

Legelső oklevél, mely őt e cízzel mutatja, 1443. apr. 25. kelt. Ebben magát erd. vajdának, székely és temesi ispánnak írja. (*Gr. Teleki, Hunyadiak kora. X. köt. 124. l.*)

Ugyanígy czímezi magát 1444. máj. 25. kelt s Bethlen Gergely és Emőkei Miklós székely alispánokhoz, valamint 1444. aug. 25. Nyujtódi Demeterhez és Domokoshoz intézett parancsaiban. (Mind két levél eredetije Brassó város levéltárában, másolata Szabó Károly gyűjteményében.)

1444. aug. 11-én magát erd. vajdának, székely, szolnoki és temesi ispánnak s a kir. sereg kapitányának írja. (*Katona XIII. k. 296. l.*)

1446. jun. 5. az ország kormányzójává választván, egyéb hivatalait s így a székely ispánságot is letette. Azonban még 1446. jun. 28. kelt oklevelében magát erdélyi vajdának és kormányzónak címezi: »Joannes de Hwnyad wayuoda Transsiluanus pro Illustrissimo infante . . . nato condam Alberti Regis Electo Regni Hungarie etc. Gubernator generalis« (*Knauz, Az országos tanács. 48. l.*), valamint erd. vajdának és kormányzónak

írja magát Szegeden 1448. dec. utolsó napjaiban kelt levelében is (*Kaprinai, Hung. Dipl. II. köt. 565. l.*)

1446-tól 1450-ig a székely ispánságot nem viselte. 1450-ben a székely föld ispánokat kap Rozgonyi Rajnáld és Rozgonyi Osvát személyében. Ezek viselik e hivatalt a következő 1451—1453. években is. S ez idő alatt azt látjuk, hogy a Hunyadi által kinevezett alkormányzó Vizaknai Miklós, ki egyszersmind görgényi várnagy, s kinek székhelye a görgényi vár, mely ez időben a székely ispáni tiszthez tartozott, s csak 1453. január havában jutott adomány útján Hunyadi birtokába, várnagytársával Vingárti Geréb Jánossal együtt székely ügyekben is intézkedik. Ebből azt lehetne következtetni, hogy Hunyadi ez időben székely ispán volt. Azonban Vizaknai Miklós és Geréb János görgényi várnagyk 1451-ben nem mint székely alispánok, hanem mint a kormányzó Hunyadi által a székelyek közé kiküldött bírák, s csak peres ügyekben intézkedtek (*Sz. Okltár. I. köt. 160. 163. l.*); 1453. febr. 24-dikén is Geréb János görgényi várnagy, mint Hunyadi János beszterczei gróf és ország főkapitánya által a székelyek közé küldött bíró ítélt egy székely perben (*U. ott 165. l.*) S miután, mint oklevelekből látni fogjuk, 1450—1453-ban a székely ispánságot folyvást a két Rozgonyi viseli, nem lehet okunk arra a föltevésre, hogy ez időszakban Hunyadi János a székely ispáni tisztet viselte volna.

1446-tól fogva 1456. aug. 11. történt haláláig nem találunk oklevelet, mely székely ispánságáról tanuskodnék.

Székely alispánja 1444. körül vagy Bethlen Gergely vagy Emőkei Miklós volt.

XXXIX. Bethlen Gergely székely alispán. 1444.

Bethlen Gergely, János fia, a Bethleni Bethlen családból, kinek 1438-ban Albert király engedélyt adott, hogy Bethlenben várat építhessen.

Mint székely alispánt s Emőkei Miklós társát egyetlenegy 1444. maj. 25. kelt oklevélből ismerjük. (Eredetije Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*)

Kállay Ferencz, Benkő és Huszti után, 1445-re írja székely alispánnak (*Kállay, Székely nemzet. 210. l.*)

XL. Bikali György alvajda és székely ispán. 1450. mart.

Bikali György az erdélyi Bikali család ivadéka.

Székely ispánságát egyetlenegy levél bizonyítja, melyet Bogdán moldvai vajda intézett Brassó városához, s mely kelt év nélkül »infforo Silistrorum ante annunciacionem beate virginis« (mart. 25. előtt.) Ebben ő »Magnificus Georgius de Bykal

vice wayuoda Transilwaniæ et Comes Siculorum» czímmel van említve. (Eredetije Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*)

Föltűnő, hogy itt úgy jó elő, mint oklevelekben mást nem találunk, t. i. hogy ő nem mint vajda, hanem mint alvajda viseli egyszersmind a székely ispánságot.

Miután ezen oklevélben Bogdán vajda e szavakkal »temporibus Alexandri wayuode patris nostri« atyját Sándort megemlíti, kétségtelen, hogy az a Bogdán, ki Moldvában 1450—1452-ben uralkodott; mit igazol az a körülmény is, hogy e levél Nyujtódi Demeter és testvére Domokos érdekében volt írva, kikhez Hunyadi János 1444. aug. 28. kelt parancsát intézte.

Hogy Bikali csak 1450. mart. havában lehetett alvajda s egyszersmind székely ispán, kitűnik a következő táblázatból:

Év.	Alvajdák.		Székely ispánok.	
1449.	Herepei Márk és	Dormánházi Mihály	Bebek Imre.	Ujlaki Miklós.
1450. jan. mart. nov.	» » » » és » » és	Bikali György. Tarkői Rikalf György	Bikali György. Rozgonyi Rajnárd és	Ujlaki Miklós. Rozgonyi Osvát
1451. máj.	Vizaknai Miklós alkormányzó és	» »	»	»
1452. nov.	Bronislaus alvajda és	» »	»	»

XLI. Rozgonyi Rajnárd. 1450—1453.

Rozgonyi Rajnárd, János fia.

Egy 1442. nap nélkül kelt levele szerint »Nos Raynaldus filius condam Joannis de Rozgony« Nógrád és Heves vármegye főispánja (*Katona XIII. 208. l.*). — Hogy atyja János, igazolja Mátyás király 1470-diki levele is (*U. ott. XV. 440. l.*)

Temesi főispánságot is viselt, valószínűleg azután, hogy Hunyadi János mint kormányzó ez ispánságról 1446-ban lemondott. 1448. Hunyadival jelen volt a rigómezei ütközetben, hihe-tően mint temesi ispán. (Hasonl. Pesti Frigyes, Temes várm. főispánjai. *M. tört. tár. XII. köt. 201. 202. l.* hol hibásan van István és Szentgyörgyi Cecília fiának írva.)

Székely ispán 1450. nov. 2-dik kelt oklevélben, testvérével Osváttal együtt. (*M. tört. tár. IX. köt. 64. l.*) Hogy 1450-ben, mikor még Herepei Márk az alvajdaságot viselte, Rozgonyi Rajnáld székely ispán volt, bizonyítja egy 1451. oct. 18. kelt levél (*Gr. Kemény, Diplom. Trans. III. köt.*)

Székely ispán 1451. és 1452-ben (*Sz. Oklt. I. 164. l.*)

1453. jan. 31-én testvérével Osváttal együtt viseli e tisztséget (*U. ott. 165. l.*), de ezen év febr. 2-dikán kelt levélben, melyben testvérei János mint vajda s Osvát mint székely ispán van említve, ő cím nélkül áll: »Magnificorum Joannis de Rozgon, vaiuodae Transsiluaniensis, et Raynoldi ac Oswaldi de eadem, Comitibus Siculorum« (*Katona XIII. 890. l.*)

1454. febr. 3-dikán már Gúthi Ország Jánost találjuk helyette székely ispánnak. Hogy azonban Hunyadi János V. László királynál ki igyekezett eszközölni, hogy Rozgonyi e tisztséget visszakapja, kitetszik Rüdél János brassai lelkésznek Bécsből 1454. márt. 17. kelt leveléből, melyben e szavak olvashatók: »Insuper dixit mihi (Petrus) quomodo dominus Rex per dispositionem gubernatoris Remildo Hispanatum Siculorum contulisset sigillatis litteris« (*Sz. Oklt. I. 168. l.*)

Viselte-e valósággal 1454-ben és azután az ispánságot, nem bizonyos; 1454—1459 közt oly oklevelet, mely őt székely ispánnak mutatná, nem láttam.

Mátyás király 1459. febr. 10-dikén kelt oklevelében egykori székely ispánnak írja, »Rinoldus de Rozgon, pridem Comes Siculorum nostrorum« czímmel áll. (*Katona XIV. köt. 193. l.*)

1460. sept. 21. kelt levelében Mátyás király őt Osváttal együtt székely ispánnak czímezi ugyan (*Gr. Teleki, Hunyadiak kora X. köt. 638. l.*), s maga is használja e címet 1463. máj. 14. Varannón kelt levelében így: »Rynoldus de Rozgon Siculorum etc. Comes« (Eredetije a Nátafalusy család levéltárában, másolata Szabó Károly gyűjteményében), de nézetem szerint ez időken ő csak a címet viselte. Hogy mint székely ispán ekkor nem hivataloskodott, mutatja Mátyás király 1461. márt. 24. kelt levele, melyben »pridem Comes Themesiensis« czímmel van említve (*Kaprinai, Hung. Diplom. II. köt. 480. l.*)

1471. királyi tárnokmester lett.

XLII. Rozgonyi Osvát. 1450—1458. 1460.

Rozgonyi Osvát, János fia, Rajnáld testvére.

1450. nov. 2-dikán testvérével Rajnálddal együtt székely ispán (*M. tört. tár. IX. köt. 64. l.*)

Székely ispán 1453. jan. 31., 1455. jul. 21., 1457. oct. 21. és dec. 9., 1458. máj. 6. kelt levelekben (*Sz. Okltár I. 165., 168.,*

174. 175. és 176. l.), valamint 1458. máj. 20-án (*Kaprinai, Hung. Dipl. II. k. 172. l.*)

1459. febr. 10-dikén kir. főlovászmester (*Kaprinay e. h. II. 246. l.*) Úgy látszik, hogy az erd. vajdává lett Rozgonyi Sebestyén helyére tette Mátyás főlovászmesternek.

1460-ban újra székely ispán. Ily címmel van említve 1460. jan. 15-én (*Új Magyar Múzeum. 1860. II. köt. 411. l.*) 1460. jun. 13-án (*Kaprinay, II. köt. 427. l.*) 1460. sept. 21-én (*Sz. Okltár I. k. 187. l.*) és 1460. oct. 9-dikén (*Sz. Oklt. I. k. 188. l.*, hol ezen oklevél hibás másolatok után hibásan van 1461-re téve s october 13-ra számítva, mert az valósággal 1460-ban kelt. Eredetije az erd. kincstári levéltárban, másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*) Ez utóbbi oklevélben ispántársa idősb Losonczi Dezső László. Ez ispánsága alatt egyszersmind kir. főlovászmester is.

1460-ban Szilágyi Mihály kormányzósága alatt, az akkori vajdák, Ujlaki Miklós és Rozgonyi János, mint említettük, a székely ispánságot is felvették. 1460. jul. 13-án idősb Losonczi Dezső László székely ispán és az említett két vajda alvajdái, Vizaknai Miklós és Tarkői Rikalf György, mint egyszersmind székely alispánok intéznek Görgény várából egy parancsot Brassó városához. (Eredetije Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*)

Székely ispánsága Szilágyi Mihály megöletése után 1460 végén vagy 1461 elején szűnhetett meg. Ekkor tájban halhatott el, mert többé mint főlovászmester sem fordul elő.

Egy 1470-ben kelt levélben, mint halott van említve (*Katona XV. köt. 441. l.*).

XLIII. Gúthi Ország János. 1454.

Ország János Mihály főudvarmester később nádor fia-e, nem tudjuk.

Székely ispánnak csak egy általa 1454. febr. 3-án Brassó városához intézett parancsában látjuk »Nos Johannes Orzaag de Guth Syculorum Comes« (Eredetije Brassó város levéltárában másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*)

Valószínűleg 1453-ban lett ispánná, és hogy rövid ideig szerepelt, következtethetjük Rüdél János 1454. mart. 17-én kelt levelének főntebb idézett szavaiból.

XLIV. Kazimiri Mása Mihály székely alispán. 1458.

1458. jan. 16-dikán Brassóban kiállított levele szerint székely alispán, Törcs, Höltevény és Királykő várak várnagya. »Nos

Michael Masa de Kasimir¹⁾ vicecomes Syculorum Nec non Castellanus Castrorum Terch heltwin et similiter kyralku«. Alvárnagynak Istvánnak e levélre tett utóirata szerint, mely kelt 1458. febr. 26-dikán, e tisztet akkor is viselte (Eredetije Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*)

XLV. Paks i L á s z l ó. 1459.

Paksi László, talán Imre fia.

Paksi Lászlót, atyját Imrét, és testvéreit Pált és Miklóst, Mátyás király 1458. jul. 31-dikén kelt parancsában rendeli beigtattatni a mag nélkül elhalt Frátai Gergely jószágáiba, a Doboka vármegyei Márkháza és Kolos vármegyei Boczháza, Oláh- és Magyar-Fráta helységekbe. (Eredetije a kolosmonostori convent levéltárában, kivonata *Gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. VI. köt.*)

Mikor lett székely ispánná, meg nem határozhatjuk.

1459. febr. 10. és febr. 19-dikén kelt levelek szerint ekkor együtt viselte a székely ispánságot Lábatlani Jánossal. (*Sz. Okltár I. 176. 177. l.*), de már ez év vége felé ennek nem ispán-társa.

XLVI. Lá b a t l a n i J á n o s. 1459.

Lábatlani János, Mihály fia.

Mátyás király 1458. máj. 4-dikén részére és testvérei részére kiadott levelében Csongrád vármegye főispánja. (Közli Hornyik János, *Uj Magyar Muzeum 1853. I. 339. l.*)

Székely ispánná talán az 1458-diki év második felében lett.

E hivatalban látjuk Paksi Lászlóval együtt 1459. febr. 10. és 19-dikén (*Sz. Okltár e. h.*)

Székely s egyszersmind temesi ispán 1459. nov. 26. (*U. ott. I. köt. 180. l.*), valamint 1459. dec. 3. kelt oklevélben is (*Gr. Kemény Diplom. Trans. Supplem. IV. köt.*)

A temesi főispánságot 1460. jun. 23-dikán már nem viselte. Ekkor Szeri Pósafi István a temesi ispán. (*Hazai Okmánytár III. köt. 410. l.*)

XLVII. Lá b a t l a n i L á s z l ó. 1459.

Lábatlani László, Mihály fia, János székely ispán testvére.

Székely ispánná Paksi László után lett. Főkapitánynya Vingárti Geréb János helyébe tétetett, kit 1459. jun. 23. és 29-dikén mint főkapitányt látunk (*Sz. Okltár I. 177. és 180. l.*)

¹⁾ Kasimir vélekedésem szerint Nagy- vagy Orosz-Kázmér Zemplin vármegyében.

Székely ispán és főkapitány »Ladislaus de Labathlan Siculorum Comes et Supremus Capitaneus« két általa kiadott oklevélben. 1459. nov. 10. (*Sz. Okltár I. 180. l.*) és 1459. nov. 13. (*Gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. VI. köt.*)

XLVIII. Rozgonyi János. 1460.

Rozgonyi János, János fia, Rozgonyi Rajnáld és Osvát székely ispánok testvére (*Katona XV. köt. 440. l.*)

Erdélyi vajda 1450. nov. 2. (*M. Tört. tár IX. köt. 64. l.*) A vajdaságot folyvást viseli 1458-ig; vajdai székéből ez évben lépett ki, vagy mikor Szilágyi Mihály mint kormányzó igazgatta Erdélyt, vagy Szilágyi elfogatása körül.

1459. febr. és április hónapokban kelt oklevelekben egykori vajda.

Alkalmassint 1459. végén lett tárnokmester; e címmel látjuk 1460. febr. 2. kelt oklevélben (*Kaprinay, Hung. Diplom. II. köt. 390. l.*)

A tárnoki méltóság mellett 1460-ban a vajdaságot is viseli; sőt ez évi jul. 13-dikán a székely ispánságot is bírja; a meny nyiben alvajdája Tarkői Rikalf György nem csak alvajdának, hanem egyszersmind székely alispánnak is írja magát. (Másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*) 1460. sept. 21. kelt levélben erd. vajda és tárnokmester (*Sz. Okltár. I. köt. 187. l.*)

1461. elején már nem vajda. Ez év jan. 26. kelt oklevélben csak tárnokmester (*Gr. Teleki, Hunyadiak kora XI. k. 7. l.*) E hivatalban látjuk 1470. ápril. haváig.

1470. dec. vége felé országbíró.

Meghalt 1471-ben.

XLIX. Losonczi Dezső (Dezsőfi) László. 1460.

Losonczi László, a Losonczi Dezső ágból, István fia, Miklós székely ispán unokája.

Oklevelekben őt nem írják Dezső Lászlónak, hanem többnyire Dezsőfi-nek (filius Desew): de e család egy-egy tagja Dezsőnek is van írva. Így unokatestvére is, ifjabb László főasztalnokmester, 1459. febr. 26-án egyszerűen »ladislaus Desew« (*Hazai Okmánytár II. köt. 348. l.*). Idősb Losonczi László egy oklevélben »Ladislaus filius Stephani Desew de Losoncz.«

Székely ispán 1460. jul. 13-dikán (Eredetije Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében*), valamint 1460. oct. 9-dikén (*Sz. Okltár I. 188. l.*, hol ez oklevél hibás másolat után van 1461. évszámmal közölve). Mind két oklevélben »Ladislaus maior filius desew de lossoncz«-nak írja magát; az utóbbiban ispántársa Rozgonyi Osvát.

Ispánná kineveztetését mi okozhatta, nem deríthetjük fel; lehet abban része mind Ujlaki Miklós mind Rozgonyi János vajdának, mind Rozgonyi Rajnáldnak. Lehet hogy Horogszegi Szilágyi Mihály erdélyi kormányzósága is befolyással volt kineveztetésére.

A Losonczi Dezső ághban ő az idősb László, unokatestvére az ifjabb. Későbbi oklevelekben így is írják »Ladislaus senior Desewfi de Losoncz.«

1467. aug. 18-dikán legelől van említve azon főnemeselek közt, kik Mátyás király ellen némely előkelő szászokkal és székelyekkel, mint az oklevél mondja, az erdélyi részek és az egész Magyarország elnyomott szabadságának védelmére szövetkeztek. (*Sz. Oklár. I. 207. l.*)

Mint párttűtő 1467. végén notáztatott.

Testvéreivel együtt Csicsó és Bálványos várát bírta Belső-Szolnokban. Erdélyben lakfészke a vécsi vár volt.

L. Vizaknai Miklós székely alispán. 1460.

Vizaknai Miklós, Ujlaki Miklós alvajdája, egyszersmind székely alispánnak is írja magát egy 1460. júl. 13. kelt levélben. (Másolata Szabó Károly gyűjteményében.)

LI. Tarkői Rikalf György székely alispán. 1460.

Rozgonyi János alvajdája, társával Vizaknai Miklóssal együtt egyszersmind székely ispánnak írja magát 1460. júl. 13. (*U. ott.*)

LII. Rozgonyi Sebestyén. 1461.

Rozgonyi Sebestyén, Rozgonyi István pozsonyi főispán fia.

Királyi főlovászmester volt 1458-ban, midőn Mátyás király erdélyi vajdának kinevezte. E tisztelet 1458. szeptember első napjaiban kaphatta. Mátyás király Szegeden 1458. sept. 1-én kelt levelében őt egyszerűen Magnificusnak írja (*Kaprinay, II. 202. l.*), de már ugyanott sept. 6. kiadott levelében »pridem Magister agazonum nostrorum, ac Capitaneus gentium nostrarum, nunc vero Vaivoda Transilvaniensis«-nek nevezi (*U. ott 536. l.*)

Erdélyi vajda 1459-ben, valamint 1460-ban is, Mátyás királynak 1460. mart. 1-én kelt levelében (*M. tört. tár. IX. 68. l.*), 1460. nov. 19-dikén (*Kaprinay II. 450. l.*), nov. 29-én Sároson kelt levelét pedig mint erd. vajda s a királyi hadak főkapitánya írja alá (*U. ott 455. l.*)¹⁾.

¹⁾ 1460. sept. 21., mint láttuk, Rozgonyi János is vajda. Erdély e régi vajdája talán az alatt igazgatta Erdélyt, míg Rozgonyi Sebes-

E levél kelte után alig két hónap múlva már nem vajda. 1461. jan. 26. kelt oklevélben már egykori vajdának van címelve (*Gr. Teleki, Hunyadiak kora XI. köt. 7. l.*)

Csakhamar ezután ismét vajda s egyszersmind székely ispán is. Így címézi magát 1461. május 4. kelt levelében (*Sz. Oktár I. 187. l.*) Mikor ő székely ispán lett, akkor szűnhetett meg a külön ispánok működése.

1461. jul. 20-dikán is e címmel látjuk Mátyás király Szikszón kelt levelében, melyben meghagyja a szebeni kamara pénzverő tisztjeinek, hogy neki, »quousque in illis partibus nostris Transilvanis in serviciis nostris erit occupatus«, havonként 100 aranyat fizessen. (*Kaprinay II. 501. l.*) E címmel áll Tordán 1461. jul. 29. kelt parancsában, melyben Szilkereki Gebárt Benedek alvajdát és rokonait bizonyos szilkereki részjóságra beigtattatni rendeli. (Eredetije a kolosmonostori convent levéltárában, kivonata *gr. Kemény, Dipl. Trans. Appendix. VI. köt.*) Mint az ezen parancs hátára írt conventi jelentésből kitetszik, az 1461. sept. 8-án tartandó radnóti országgyűlést ő hirdette ki.

Szepesi Bálint, ki 1461. oct. 22-én székelyek alispánja, vajon az ő alispánja-e?

1461. végén vagy vélekedésem szerint 1462. elején szűnt meg vajdai és ispáni tiszte, mert ez évben kelt oklevelekben több új országnagyot látunk.

Alvajdája 1458. és 1459-ben vagy Szentiványi Zsigmond vagy Harinai Farkas János, kit oklevelekben Szerdahelyi előnévvel találunk. Ezek közül egyik a Kanizsai Lászlóé. Kitetszik ez abból, hogy ez a két alvajda 1458. Sz.-Mihály napja körül szerepel, mikor Rozgonyi Sebestyén és Kanizsai László a vajdák. Ezen alvajdáknak sem 1458-ban sem 1459-ben nem volt hivatalos pecsétjük, s az ítéleteket és országgyűlési végzéseket az előbbi alvajdák, tehát az Ujlaki Miklós és Rozgonyi János vajdák által, — kiket koronázott király tett vajdákká, — kinevezett alvajdák pecsétjeivel pecsételték meg; mire őket az 1458-diki radnóti országgyűlés hatalmazta fel.

1461-diki alvajdájának Szilkereki Gebárt Benedeket vélem.

LI. Szepesi Bálint székely alispán. 1461.

Szepesi Bálint mint székely alispán egy általa Sepsi-Szentgyörgyön 1461. oct. 22-én kelt levélben jön elő. (*Sz. Oktár I. köt. 190. l.*)

tyén, mint a királyi hadak főkapitánya, a csehek ellen a felföldön működött. Ez évben egyébiránt Erdélyben a kormányzóság is főnállott.

LIV. Dengelegi Pongrácz János, 1462—1465.,
1467—1472., 1475—1476.

Pongrácz János, Dengelegi Pongrácz és Osolnokosi Klára fia, s ez által Mátyás király rokona.

1461. jan. 26-án királyi főasztalnokmester. (*Gr. Teleki, Hunyadiak kora XI. köt. 7. l.*)

1462. febr. 16. erd. vajda (*U. ott 25. l.*) A vajdasággal együtt kapta a székely ispánságot is.

Vajda és ispán címmel látjuk 1463-ban, 1464-ben s 1465. elején is.

1465. mart. 7. kelt oklevélben czíme: erdélyi vajda, székely ispán, Közép Szolnok vármegye főispánja és szörényi bán. (*Gr. Kemény Diplom. Trans. Appendix, VI. köt.*). Ezen itt egyszerű másolat után leírt oklevél keltében azonban hibának kell lenni, mert a szörényi bánság 1465. febr. 16-án üres, (*Gr. Teleki, Hung. kora XI. 114. l.*), valamint jun. 8-án (*Uj M. Muzenm 1859. I. 521. l.*) és szept. 3-án is. (*Pesti Frigyes, Szörényi bánság I. köt. 284. l.*) Hodor Károly közöl ugyan kivonatban egy 1465. apr. 21. kelt levelet, melyet Görgény várából Dengelegi Pongrácz János erd. vajda, székely ispán és szörényi bán adott ki (*Dobokavármegye 105. l.*): de a fentebbiek után ennek keltét is hibásnak kell tartanunk.

Sejteni lehet, hogy 1465. második felében lépett ki a vajdai tisztből.

Mátyás királynak 1466. mart. 24. kelt oklevele záradékában már csak szörényi bán (*Katona XV. 153. l.*); egy 1466. sept. 1-én kelt oklevél pedig már csak mint volt erdélyi vajdát említi. (Eredetije a kolos-monostori conventben, másolata *gr. Kemény Diplom. Trans. Appendix. VI. köt.*)

1467-ben ismét vajda és székely ispán, nézetem szerint december végső napjaitól fogva. Későbbi oklevelekben egyszerű temesi főispán is. E címmel találjuk 1467. oct. 1-én kelt két rendbeli igató parancsában. (*U. ott.*)

1472. végén Mátyás király a vajdaságtól és ispánságtól fölmentette. Fölmentetését az tehette szükségessé, hogy az 1467-diki pártütők jószágainak eladományoztatása következtében, — melyekből a vajdák közül Csupor Miklós legtöbbet, de ő is kapott, — sok per keletkezett és sok panasz merült fel.

1473. elején kelt oklevélben már egykori erdélyi vajda és székely ispán.

1474. elején s azután is mint a kir. hadak főkapitánya, követségekben működik.

1475-ben ismét erd. vajda és székely ispán. Így írja magát saját várában Diódon ez évi aug. 8-dikán kelt levelében (*Gr: Kemény, Diplom. Trans. Appendix. VII. köt.*)

Vajdasága s ispánsága halálával 1476. dec. 22. szűnt meg. Gyula-Fejérvártt temették el.

Erdélyben Szász-Sebes városán kívül négy várat bírt: Létát, Diódot, Almást és Küküllővárt. Létát örökölte, Diódot és Almást Mátyás királytól adományban, Küküllővárt zálogban kapta. Illyei Dénesi János és András elkobzott illyei kastélya is birtokába jutott. Magyarországon Szabadkát nyerte Mátyástól adományban.

Alvajdája 1462—1465. Somkerek-i Erdélyi István, 1468-ban Ősi Bethlen Domokos.

LV. Istenmezei Albert székely alispán 1462.

Istenmezei Albert Kolozsvárt 1462. aug. 15. kelt levelében magát székely alispánnak írja. (Eredetije Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*)

LVI. Szentgyörgyi és Bazini János gróf. 1463—1467.

Szentgyörgyi és Bazini János gróf, György fia.

Erdélyi vajdává és székely ispánná 1463-ban lett.

Mátyás királynak az 1463. martius havában tartott tolnai országgyűlés után az erdélyiekhez intézett levelében olvashatjuk: »Intelligetis cum ex nunciis vestris ad vos redeuntibus, tum prae-cipue ex Magnifico Joanne Grof vajvoda nostro« *Szalaynál, Magyarorsz. tört. 2. kiad. II. köt. 220. l.* Azt írja továbbá Szalay, hogy Mátyás király »Erdélyben János bazini gróf által, kit nem régiben a vajdasággal megbízott, gyűlést tartatott.« Mint-hogy pedig az itt említett erdélyi országgyűlés 1463. aprilis havában volt tartva, János gróf azelőtt, alkalmasint akkor lett vajda és székely ispán, mikor Pongrácz János az alföldre küldetett, hogy a törökök beütését akadályozza.

Vélekedésem szerint János grófnak ez időben nem volt külön alvajdája, az Ujlaki alvajdája Vizaknai Miklós állhatott alatta, és őt csak helyettes vajdának tekinthetjük. Az erdélyi általános fölkelésnek Mátyás által 1463. apr. 26-án megerősített szabályaiból ugyanis bizonyos, hogy ekkor Erdélyben csak két vajda volt (Lásd: *Székely Oktár I. 198. l.*) a kik voltak: Ujlaki Miklós és Dengelegi Pongrácz János. Mint valódi vajda és székely ispán alkalmasint csak 1465. második felében kezdett szerezpelni.

Ő maga azonban mint »Wayuoda Transsiluanus et Siculorum Comes« ad ki egy parancsot 1464. oct. 24-én (*Sz. Okltár. I. 200. l.*); e cízzel látjuk 1466. és 1467-ben kelt levelekben is.

A vajdaságot és ispánságot az 1467-diki lázadás következtében szeptemberben vesztette el. — Mátyás királynak Tordán 1467. oct. 1-én kelt parancsában már mint volt vajda »Joannes Grof alias Wayuoda Transiluanie« van említve. (*Gr. Kemény, Dipl. Trans. Appendix. VI. köt.*)

Alvajdája elébb Vizaknai Miklós, ennek 1465-ben történt halála után Illyei Dénesi János. (*: folytatása alatt.*)

LVII. Szentgyörgyi és Bazini Zsigmond gróf. 1466—1467.

György fia, János vajda testvére.

V. László király alatt 1456-ban királyi főpohárnok.

Hogy a vajdaságot és ispánságot akkor kapta-e, mikor Monyorókereki Elderbach Berthold, 1465. második felében-e vagy 1466. elején, nem bizonyos.

1466. mart. 24-én kelt oklevél záradékában már Szentgyörgyi Zsigmond, testvérével Jánossal és Elderbach Bertolddal együtt áll mint erd. vajda (*Katona XV. köt. 152. l.*); így együtt találjuk őket 1467. febr. 14. kelt oklevélben is (*Gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. VI. köt.*), valamint az erdélyi pártütők 1467. aug. 18-án kelt szövetséglevelében. (*Sz. Okltár I. 208. l.*)

Az itt megnevezett három vajda alatt nem három, hanem csak két alvajda áll, mint péld. azon levélben, melyet az erd. nemesség gyűlésében 1467. febr. 17-én (feria 3 prox. ante festum Symonis) Kápolnán Illyei Dénesi János és Nádasdi László alvajdák adnak ki (*Gr. Kemény, e. h. VI. köt.*)

A vajdaságtól és ispánságtól az 1467. lázadás után testvérével Jánossal együtt fosztatott meg.

B. János gr. 1484-től fogva ismét vajda és székely ispán. Mint ilyet két oklevélben találjuk; az egyiknek, mely 1484-ben kelt, kivonatát közli Szeredai, *Notitia Capituli Albensis* 103. l., a másik Mátyás királynak 1486. nov. 15-én Eggenburg alatti táborából kelt parancsa, melyet helyesen 1486-ra adott ki gr. Kemény József (*Tud. Gyűjt. 1830. III. 104. l.*), de ugyanő sajátkezű másolatában (*Diplom. Trans. III. köt.*) tévedve írta keltét 1484-re, mely hibával jelent meg e levél e másolat után 1484. nov. 17-re téve *Sz. Okltár I. köt. 250. l.* Hogy ezen parancs 1486-ban kelt, bizonyítja a kelet helye Eggenburg, hol Mátyás ez idő tájtban (nov.

9—21) több rendbeli levelet adott ki. (Lásd: *gr. Teleki, Huny. kora. V. köt. 391. l., és XII. köt. 335—345. l.*)

Életben volt még 1492-ben is, II. Ulászló 1492-diki törvénykönyvének 21. czikke szerint, s valószínűleg még ekkor is vajda és ispán.

Vajdasága alkalmasint Báthori István vajda elmozdítottasakor 1493. január havában szűnt meg.

Vélekedésemben, hogy t. i. ő 1486 után is vajda, nem ingatnak meg egy 1488-diki kir. parancs e szavai: *Fidelibus nostris Magnifico Comiti Stephano de Bathor Judici Curie nostre, et Vaiuode parcium regni Transsiluanarum et Vice Vayuodis earundem parcium*» (Besztercze város levéltárában másolata *gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. VII. köt.*), sőt mivel itt nem *eiusdem vicevayuodis*, hanem »*earundem parcium*» áll, ebből azt gyanítom, hogy e parancs János gróf alvajdájához is szól. E sorokból azt is következtetem, hogy ekkor az öreg János gróf nem tartózkodott Erdélyben s azért van e parancs csak Báthorihoz és az alvajdákhoz intézve.

LVIII. Monyorókereki Elderbach Bertold.

1466. 1467.

Monyorókereki Elderbach János fia.

Valamint Szentgyörgyi János és Zsigmond grófok, úgy ő is egy ideig Fridrik császár párthíve.

1460-ban mint Mátyás király híve, verőczei főispán.

1464. jun. 12. kir. főlovászmester (*Kaprinay, Hung. Dipl. I. 451. l.*), valamint 1465. mart. 8. és mart. 30. kelt oklevelekben (*Katona XV. köt. 74. l.*)

Mint erdélyi vajdát s egyszersmind székely ispánt találjuk a két Szentgyörgyi testvérrel együtt az 1466. mart. 24. 1467. febr. 14. és aug. 18-dikán kelt s föntebb már idézett oklevelekben.

Tisztségéből az 1467. lázadás után mozdítottatott el vajdátársaival együtt.

LIX. Daróczi János. 1467.

Mint székely ispánt egyedül Mátyás királynak 1467. nov. 4-dikén Szász-Kézden kelt parancsából ismerjük, melyet Besztercze város levéltárából közöl. *Gr. Teleki, Huny. kora XI. köt. 288. l.*

E tisztségre őt Mátyás az 1467-diki lázadás leverése után emelte.

Jelen volt Mátyás kíséretében a moldvai hadjáraton s ott esett el 1467. dec. 15. (*Gr. Teleki, Hunyadiak kora III. köt. 543. l.*)

LX. Monoszlai Csupor Miklós. 1467—1472.

Erdélyi vajdává s székely ispánná az 1467-diki erdélyi lázadás elnyomása után lett.

Az István moldvai vajda elleni hadjáratban részt vett s az 1467. dec. 15-diki éjjeli harcban hét nehéz sebet kapott. Ezért Mátyás király a hűtlen Zsuki Mihály jószággaival adományozta meg. Mátyás beigtató parancsában, mely Esztergomban 1468. mart. 20-dikán kelt, Nicolaus Csupor Vainoda Transilvaniae et Comes Siculorum czímmel van említve. (*Gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. VI. köt.*)

Több más jószágot is adományozott neki a király Erdélyben, melyek a hűtlenségben elmarasztalt pártütőkről szállottak a koronára, mint péld. Toroczko várát.

A csehek elleni hadjáratban 1468. egyszersmind a kir. seregek főkapitánya. Így írja magát 1469. jun. 29. kelt levelében (*Sz. Okltár I. 211. l.*)

1470. apr. 18. és dec. 2. kelt parancsait Mátyás hozzá és Pongrácz Jánoshoz intézi, mint vajdákhöz és székely ispánokhoz. (*U. ott 215. 216. l.*)

E tisztségeket viselte még 1472-ben is, de ez év végén Mátyás őt ezektől megfosztotta, valószínűleg hatalmaskodás miatt, melyért azután Erdélyben fej- és jószágvesztésre ítéltetett. Gr. Teleki József tévedve állítja, hogy hivatalát visszanyerte s haláláig viselte volna (*Huny. kora IV. köt. 293. 294. l.*), mert több 1473-ban kelt levélben mint egykori vajda van említve. Például Magyar Balázs erd. vajda 1473. jan. 10. kelt levelében »alias Waywoda Transsiluanus« (*Gr. Kemény, Diplom. Trans. Appendix. VI. köt.*), valamint a kolosmonostori conventnek 1473. jan. 30. kelt levelében, melyben jelenti, hogy a Csupor Miklós által néhai Apafi Mihálytól törvénytelenül elfoglalt jószágokba annak fiait visszaigtatta s Csupornak némely jószágait lefoglalta, valamint Magyar Balázs erdélyi vajdának is ez ügyben 1473. máj. 17-dikén kiadott és Csuport fej- és jószágvesztésben elmarasztaló ítéletlevelében (*Gr. Kemény, Diplom. Trans. I. köt.*)

1473-ban a Felső-Magyarországon dúló lengyelek ellen harczolt s november havában a nagy-mihályi vár ostroma alatt esett el.

Alvajdája Rhédei János.

LXI. Sikesd Miklós székely alispán 1470.

Teremi Sikesd Miklóst, mint székely alispánját »Nobilem Nicolaum Zikesd vice Comitum nostrum Siculorum« küldi Pongrácz János erd. vajda Budán 1470. jan. 6. kelt levelével Szeben városához. Ugyanő 1470. jan. 14. Názánfalván kelt s Szebenhez intézett levelében magát székely alispánnak és Törcs vár várnagyának írja »Nicolaus Sikesdh de Theremi Vice Comes Siculorum nec non Castellanus Castri Terch« (Mind két levél eredetije a szász nemzeti levéltárban, másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*)

LXII. Mérai Magyar Balázs. 1472—1477.

Mérai Magyar Balázs Csupor Miklós után lett vajda és székely ispán 1472. végén.

1473. jan. 10-én mint vajda és székely ispán Mátyás király parancsára Kolozsvárt országgyűlést tartott, mint kitetszik a kolozsmonostori conventhez e gyűlés tizedik napján (jan. 19-én) intézett rendeletének e szavaiból »Noueritis, quod nobis vnacum Venerabili et Egregio Domino Dominico Preposito ecclesie Sancti Nicolai de Alba in hac parte consocio nostro, in congregatione generali vniuersitatis Nobilium, ac alterius status hominum parcium Transsiluanarum, die dominico inter octauas festi Epiphaniarum domini, de speciali edicto Serenissimi Principis Domini Mathie dei gratia Regis Hungarie Bohemie etc. Domini nostri naturalis, ad humillime supplicationis instanciam eorundem Nobilium dicto domino nostro Regi porrectam, in Ciuitate Coloswar celebrata pro tribunali sedentibus« stb. (*Gr. Kemény, Dipl. Trans. Appendix. VI. köt.*)

Hozzá mint vajdához és székely ispánhoz van intézve Mátyás királynak a székelyek ügyében 1473. dec. 9-én kelt parancsa (*Sz. Okltár I. 220. l.*)

1473. elejétől 1477. vége feléig igen számos oklevél bizonyítja vajdaságát.

Hogy még 1477. oct. 10-dikén is viselte e hivatalt, kitetszik Geréb Péter vajdának 1479-diki leveléből (*Sz. Okltár I. köt. 228. l.*)

LXIII. Vingárti Geréb Péter 1477—1479.

Vingárti Geréb Péter, Geréb János és Horogszegi Szilágyi Zsófia fia.

Mint vajdát Pongrácz János utódjának tartom. Valószínűleg 1476 végén nyerte a vajdaságot s azzal együtt a székely ispánságot.

Legelsőben találjuk mint vajdát és ispánt 1477. jan. 18-dikán S. Sz.-Györgyön kelt ítéletlevelében, melyből kitetszik, hogy jan. 13-dikán Sepsi székkal közgyűlést tartatott. (Mátyás királynak ez ítéletet megerősítő levele eredetiben Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében*.)

Ily címekkel látjuk 1477—1479. kelt oklevelekben.

Alvajdájának Kendi Antalt tarthatjuk, ki egy 1480. jan. havában kelt oklevél szerint már egykori alvajda. Ez évben úgy látszik Geréb sem kormányoz Erdélyben, hanem zsoldos had élén mint kapitány harczol.

1486. febr. 6. kelt oklevél szerint kir. főajtonálló (*Gr. Teleki, Huny. kora XII. köt. 302. l.*) Főajtonálló volt akkor is, midőn II. Ulászló mint biztosát az erdélyi püspökkel együtt beküldötte, hogy Erdélylyel a hűségesküt letétesse.

Az 1495. aprilisi országgyűléskor már országbíró.

1499-ben lett nádor, s mint nádor halt meg 1503-ban.

Erdélyben, valamint Magyarországon is, sok birtoka volt.

LXIV. Báthori István. 1477—1493.

Báthori István, a Várnánál elesett István fia.

Már 1472-ben országbíró.

Mátyás királynak 1476. sept. 24. kelt levelében országbíró és a kir. hadak főkapitánya. (*Hazai Okmtár. V. k. 335. l.*)

Mátyás királynak részére és testvérei részére 1477. jun. 5-dikén kelt adomány levelében még csak országbíró. (*Gr. Teleki, Huny. kora XII. k. 22. l.*)

Vajdává és székely ispánná, mint Magyar Balázs utóda, tehát az 1477. év vége felé (oct. 10. után) lett.

Geréb Péter távozása után 1479-től fogva egy ideig egyedül állott Erdély élén s úgy látszik, hogy ez időtől fogva két alvajdát tartott.

A vajdasággal és ispánsággal folyvást együtt viselte az országbírói méltóságot.

Mint vajdának és székely ispánnak legutolsó ismert levelei: 1492. oct. 4. Udvarhely melletti táborából (eredetije a szász nemzeti levéltárban), oct. 5. a székely nemzet Udvarhelyt tartott gyűléséből (ered. Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében*), és oct. 7. Segesvárról (*Sz. Okltár I. 269. l.*)

1492 vége felé a székely nemzet az általa elkövetett iszonyú zsarnokságért és kegyetlenségekért panaszt emelt ellene a királynál s elmozdíttatását kérelmezte. Ezen rendkívül érdekes folyamodás közölve van, hibásan (1493)-ra téve *Sz. Okltár I. 272—280. l.* Hogy ez iratnak 1492. vége felé kellett kelni,

kitetszik a székely nemzet közönségének Nagy-Solymosról 1492. dec. 2-án Szeben városához intézett leveléből, melyben hivatkozva arra, hogy Mátyás király halála után a sárdi mezőn tartott országgyűlésen a szászok a székelyekkel megegyeztek, hogy ha valaha a székelyek elnyomatnának, velök együtt fej- és jószágvesztés terhe alatt felkelnek s az ország törvényét a királytól közakarattal készek lesznek kivívni, a székelység fölszólítja a szászokat, hogy »ex vobis electos probos mittere velitis in medio nostri Vbi eciam Nobiles tocius regni conueniunt, ac vnanimiter supplicare nobiscum velitis Serenissimo Regi, vt nos in pristinis libertatibus conseruare dignetur.« Tudatják egyszersmind, hogy ők gyalogjaikkal s lovagjaikkal már fölkeltek, s ha valaki nem akar közzéjük jöni, annak jószágait megszállják s köteleztetésök szerint járnak el. (A szász nemzeti levéltárban, másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*)

A székelység fölterjesztett folyamodása következtében mozgította el II. Ulászló Báthori Istvánt az erd. vajdaságból és székely ispánságból 1493. január havában. Azon levele, melyben az erd. szászokkal tudatja, hogy a vajdaságot és székely ispánságot Bátori István országbirótól »salua gracia et Beniulencia nostra erga eundem permanente« elvette s Losonczy Lászlóra és Drágfi Bertalanra ruházta 1493. jan. 19-dikén kelt (töredékesen közölve *Sz. Okltár I. 271. l.*, másolata a szász nemzet levéltárából *Szabó Károly gyűjteményében.*)

Meghalt 1493-ban, a nyir-bátori egyházban van eltemetve.

Alatta székely alispánok és görgényi várnagyok 1481-ben Ramocsa Lőrincz és Mihály s Gégényi György, 1492-ben pedig Harinai Farkas János és Somkerekai Erdélyi János.

Egyik alvajdája Telegdi István, ki alatta 1481-től egész 1493-ig szerepel, 1484-ben alvajda Horváth István, 1486-ban Sarvasági Antal és Váradjai Ferencz, 1492-ben Almási Mihály is.

LXV. Ramocsa Lőrincz és Mihály székely alispánok 1481.

Báthori István vajda és székely ispán 1481. apr. 9-én Görgény várában kelt parancsában, mint görgényi várnagyok vannak említve (*Sz. Okltár I. 235. l.*) Székely alispánoknak írják magokat Gégényi Györggyel együtt 1481. jun. 17. után kiadott levelökben (*U. ott 236. l.*)

LXVI. Gégényi György székely alispán 1481.

Ramocsa Lőrinczzel és Mihálylyal együtt székely alispánnak írja magát 1481. jun. 17. után (*Sz. Okltár I. 236. l.*)

LXVII. Harinai Farkas János székely alispán 1492.

Harinai Farkas János társával Somkerek-i Erdélyi Jánossal együtt Kolozsvárrt 1492. június 13-dikán kiadott ítéletlevelében magát görgényi várnagynak és székely alispánnak írja. (Eredetije gr. Eszterházy János levéltárában, másolata Szabó Károly gyűjteményében.)

LXVIII. Somkerek-i Erdélyi János székely alispán 1492.

Görgényi várnagy és székely alispán 1492. jun. 13-dikán (U. ott.)

LXIX. Losonczi László. 1493—1494.

Losonczi László, Losonczi Bánfi István fia.

1491. és 1492-ben tárnokmester, valamint 1493. január havában is, midőn őt az elmozdított Báthori István helyett II. Ulászló Drágfi Bertalannal együtt erd. vajdává és székely ispánná nevezte. (Sz. Okltár I. 271. l.)

A tárnokmesteri címet, mint vajda is viseli 1493. aug. 17. kiadott levelében (Gr. Kemény, *Diplom. Trans. Appendix. VII. köt.*), de már egy 1494. május 24-dikén kelt oklevél záradékában tárnokmesternek nem őt, hanem Egervári Lászlót látjuk (Katona XVII. köt. 645. l.)

1494-ben Erdélyben léte alatt (augustus elejétől szeptember közepéig) II. Ulászló őt a vajdaságból elmozdította, és Bonfini szerint főudvarmesterré tette (Ladislao ad magistris curiae honorem elevato), mert az erdélyiek a kassai tanácskozmány által kirótt adó miatt a vajdák ellen fellázadtak, s mint Szalay írja »a szelid lelkű Losonczi most alkalmatlannak látszott a tartomány kormányzására.« Elmozdították, hogy Drágfit ne akadályozza a közrend helyreállításában.

Oklevelekben főudvarmesteri címmel nem találjuk.

Tárnokmesteri címmel sem jó elő az 1495. év tavaszán kelt királyi oklevelek záradékaiban. Hogy azonban ő ez évben mint tárnokmester működött, bizonyítja az, hogy Csáktornyai Hampó Zsigmond kincstartót ő számadoltatta.

Tárnokmesteri címmel áll 1496. márt. 23. (Uj Magyar Múzeum 1860. I. k. 325. l.) és jun. 15. kelt kir. oklevél záradékában (Gr. Kemény, *Diplom. Trans. Appendix. VII. köt.*)

A Drágfi Bertalan vajdaságában halt el, alighanem 1498. elején. Egy oklevélben, melyet a Drágfi alvajdája Telegdi István állít ki, mint »Magnificus quondam Ladislaus filius olim Stephani Bani de Losoncz« van említve. (U. ott.). Ez oklevél kivonatában, melynek eredetije a k.-monostori conventben van, gr.

Kemény hibásan írta a keletet »1496. feria 5. prox. post festum Purificationis« (febr. 4.): mert mint láttuk, ő még ezután is életben volt. Ez oklevél szerint ekkor csak egy fia László volt életben.

A tárnoki szék 1498-ban a Sz.-György napi országgyűlés alatt üresen állt (*Corpus Juris.*) Közvetlen utódja a tárnokságban Ráskai Balázs lett, mint kitetszik ennek 1499. márt. 25. kelt ítéletleveléből (*Hazai Okmánytár I. köt. 380. l.*)

LXX. Drágfi Bertalan 1493—1498.

Bélteki Drágfi Bertalan, Drágfi Miklós és Kállai Ágota fia.

II. Ulászló 1493. jan. 19. kelt levelében, melyben értesíti a szászokat, hogy vajdákka és székely ispánokká Báthori István helyett Losonczi Lászlót és őt nevezte ki, neve így áll: »Bartholomeus Dragfy Cubiculariorum nostrorum Regalium Magister«. (Eredetije a szász nemz. levéltárban, másolata *Szabó Károly gyűjteményében.*)

1494-ben II. Ulászló Erdélyben léte alatt társa Losonczi László eltávolíttatván, ő maga maradt vajda, és az adó miatt fölbomlott közrendet irgalmatlan eszközökkel állította helyre.

Az 1498-diki magyarországi országgyűlésen, mint vajda és székely ispán volt jelen; ennek jun. 2-án kelt végzései záradékában e címekkel áll. (*Katona XVIII. 157. l.*)

1499. máj. 15. kelt oklevélben egykori vajdának írja magát. (*Katona e. h. 181. l.*)

1501. Sz.-Demeter napján 54 éves korában halt meg.

Alvajdái 1494-ben és 1495 elején Dobai György, 1495—1498-diki oklevelek szerint Telegdi ~~Miklós~~ *István*, ki elébb Báthori István mellett volt.

LXXI. Szentgyörgyi és Bazini Péter gróf. 1498—1510.

György fia, János erd. vajda testvére.

1498. dec. 16. és dec. 26. kelt igtató parancsaiban látjuk legelsőbbben mint erd. vajdát és székelyek ispánját (Eredetije a kolosmonostori conventben, kivonatai *gr. Kemény Diplom. Trans. Appendix. VII. köt.*) Kineveztetése Drágfi Bertalan helyére ez év második felében történhetett.

Az országbiróságot, mely még az 1500-diki Sz.-György napi országgyűlésen betöltetlen állott, elnyervén, azzal együtt viselte a vajdaságot és ispánságot.

1506-ban sok oklevelet találunk, melyben neve mellett a székely ispáni cím nem jó elő.

II. Ulászló 1510-ben tőle a vajdaságot és székely ispán-

ságot saját kérelmére elvette s Szapolyai Jánosnak adta, mint kitetszik Magyar-Bródon 1510. nov. 10-dikén kelt parancsából, melyben meghagyja a székelyeknek, hogy nem sokára hozzájuk menendő új ispánjoknak engedelmeskedjenek. (Eredetije Túróc-vármegye levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében*.) Ezentúl csak országbiró, még 1517-ben is.

Alatta 1499-ben Siklósi Péter a görgényi ispán. Ezután Héderfáji Barlabási Lénárt jön elő e címmel, ki magát 1502-ben alvajdának és görgényi ispánnak, ezentúl kelt leveleiben pedig alvajdának és székely alispánnak írja.

1506. Sz-Mihály nap körül a Tordai-vármegyei Túron kelt oklevél szerint (*Gr. Kemény Diplom. Trans. Supplem. IV. köt.*) Túri Benedek is az ő alvajdája, de vajon egyszersmind székely alispán-e?

LXXII. Tarczai János 1504. 1505.

Tót-Selymesi Tarczai János, Sáros vármegyei nemes.

1497. oct. 16. az erdélyi sókamarák ispánja. »Egregius Johannes Tharczaj, Comes Camerarum Salium Regni nostri Transsiluanarum«, mint II. Ulászló ez nap kelt parancsában olvashatjuk. (Eredetije a szász nemzeti levéltárban, másolata *Szabó Károly gyűjteményében*); ugyane címmel áll II. Ulászló 1498. febr. 24. kelt parancsában (*Szereday, Notitia Capit. Alben-sis 117. l. és gr. Kemény Dipl. Trans. Supplem. IV. köt.*)

II. Ulászló 1501. mart. 21. kelt levelében kassai harminczados »Joannes Tharczay, modernus tricesimator dictae tricesimae nostrae Cassouiensis« (*Katona XVIII. 295. l.*) Mint ilyen rendelkezik pénzügyben az eperjesi lelkésznek Huszt királyi várból 1501. júl. 2-án (*Katona e. h. 981. l.*)

Székely ispánnak 1504. és 1505-ben találjuk.

1504. nov. 11. Görgény várában kelt levelében »Nos Johannes Tharczaj Comes Siculorum« (Eredetije a gr. Rhédey-család levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjteményében*.) II. Ulászló 1504. dec. 24. kelt levelében »Magnificus Johannes Tharczaj de Thothselmes Comes Siculorum nostrorum« (eredetije Brassó város levéltárában, másolata *Szabó Károly gyűjt.*)

1505. aug. 14. II. Ulászló neki, mint székely ispánnak 12,000 arany forintban, melylyel neki mind a székely ispáni tisztségért mind más hivatalaiért és költséges szolgálataiért tartozik, zálogba veti Algyógy mezővárosát. (*Sz. Oktár 304. 305. l.*) E levélben a király azt mondja, hogy e tiszteet visszabocsátni köteles lesz »nobis remittere debet«: de még az 1505-diki rákosi országgyűlés oct. 12-dikén kelt végzéseiben mint székely ispán van említve (*U. ott 306. l.*)

Székely ispán volt még 1506-ban is Anna királynénak egy ez évi levele szerint, melynek kivonata olvasható *Catalogus Manuscriptorum Bibl. Szechenyianae I. 410. l.* — E kivonatra hivatkozva Kállay hibásan teszi ispánságát 1507-re.

Egy 1508. jan. 6. kelt levélben (*Gr. Kemény, Dipl. Trans. Appendix. VIII. köt.*) már mint volt székely ispán »antea Comes Siculorum« van említve.

LXXIII. Szapolyai János. 1510—1526.

Szapolyai János István nádor és Hedvig tescheni hercegnő fia.

Szentgyörgyi Péter gróf helyett, mint föntebb láttuk, 1510. nov. 10-dikén nevezte őt ki II. Ulászló erd. vajdának és székelek ispánjának. E tisztségeket 1526-ig a mohácsi vészig folyvást egy maga viselte.

Alatta alvajdák és székely ispánok:

Héderfáji Barlabási Lénárt 1510—1524. január.

Thúróczi Miklós 1512—1516.

Berekszői Hagymási Miklós 1517—1519.

Szaniszlófi Báthori István 1521. jun.—1526.

Csúcsi Tomori István 1523—1526.

E két utolsó volt Szapolyai alvajdája és székely alispánja a mohácsi vész idejekor.

